

Kooperatif Postası

KARINCA

Mayıs 2017 Yıl: 83 Sayı: 965 ISSN: 1300-1450

Kooperatif Postası

KARINCA

Mayıs 2017 Yıl: 83 Sayı: 965 ISSN: 1300-1450

22. ULUSLARARASI TÜRKİŞ KOOPERATİFÇİLİK KONGRESİ
INTERNATIONAL TURKISH COOPERATIVE CONGRESS

"Sosyal Ekonomi Ağları: Küresel Değişim İçin İşbirliği"
"Social Economy Networks: Cooperation for Global Change"

Başvuru gönderme için son gününün tarihi: 21 Temmuz 2017
Kabul edilen bildirilerin son tarihi: 03 Ağustos 2017
Kongre için son kayıt tarihi: 14 Eylül 2017

www.ittk2017.com

KARINCA

Yıl: 83 Sayı: 965
Mayıs 2017
ISSN: 1300-1450

Türk Kooperatifçiliği Kurumu Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Doç. Dr. Hasan YÜZÜ

Baskılar Kurulu
Prof. Dr. Adnan TEPEÇİK
Prof. Dr. Nurettin PARLİTLİ
Doç. Dr. Hasan YÜZÜ
Doç. Dr. Hacım ÖZÜDOĞRU
Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Doç. Dr. Muhammed ÇETİN
Doç. Dr. Saadet ŞAHİNÇELİK
Doç. Dr. Turhan ÇETİN

İzmir ve Yazarları Adresleri (Yazarlar İçin)
İzmir ÖZEL İnönü Caddesi No: 35/10
46100 - İZMİR / TÜRKİYE
Tel: (0232) 472 20 00 - 472 20 01
E-posta: karinca@ittk.com.tr
www.karinca.com.tr
karinca@ittk.com.tr
arxiv@ittk.com.tr

Basın ve Yayıncılık
T.C. Ziraat Bakanlığı Çarşılar ve Binalar
Hasan Yüzü No: 70/10709-0002
IBAN: TR88 000 0100 2600 0100 1800 00

Abonelikler
Yüksek Akademi Kurumu (YAK) Çarşıları
Papaş 3. T.C. 01070 Çarşıları

The Subscription Price in the rest of the USA Dollars
24 a year, annual volume/ Correspondence relating to
the journal should be sent to:

Türk Kooperatifçiliği Kurumu/ Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Etiler İşleri Mahallesi ve Basın Binaları No: 35/10
06500 - Beştepe/Çankaya/ANKARA/TÜRKİYE
20 Mayıs 2017 tarihinde yayımlanan sayıdır.
TÜRKİŞ KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Yazarlar İçin
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Doç. Dr. Hasan YÜZÜ

Basın ve Yayıncılık
T.C. Ziraat Bakanlığı Çarşılar ve Binalar
Hasan Yüzü No: 70/10709-0002
IBAN: TR88 000 0100 2600 0100 1800 00

Abonelikler
Yüksek Akademi Kurumu (YAK) Çarşıları
Papaş 3. T.C. 01070 Çarşıları

The Subscription Price in the rest of the USA Dollars
24 a year, annual volume/ Correspondence relating to
the journal should be sent to:

Türk Kooperatifçiliği Kurumu/ Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Etiler İşleri Mahallesi ve Basın Binaları No: 35/10
06500 - Beştepe/Çankaya/ANKARA/TÜRKİYE
20 Mayıs 2017 tarihinde yayımlanan sayıdır.
TÜRKİŞ KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Yazarlar İçin
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Doç. Dr. Hasan YÜZÜ

Basın ve Yayıncılık
T.C. Ziraat Bakanlığı Çarşılar ve Binalar
Hasan Yüzü No: 70/10709-0002
IBAN: TR88 000 0100 2600 0100 1800 00

Abonelikler
Yüksek Akademi Kurumu (YAK) Çarşıları
Papaş 3. T.C. 01070 Çarşıları

The Subscription Price in the rest of the USA Dollars
24 a year, annual volume/ Correspondence relating to
the journal should be sent to:

Türk Kooperatifçiliği Kurumu/ Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Etiler İşleri Mahallesi ve Basın Binaları No: 35/10
06500 - Beştepe/Çankaya/ANKARA/TÜRKİYE
20 Mayıs 2017 tarihinde yayımlanan sayıdır.
TÜRKİŞ KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Arşivleme, Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri Uzmanları Anonim Şirketi
Yazarlar İçin
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Yeni İşleri Mahallesi ve Basın Binaları
Doç. Dr. Hasan YÜZÜ

Bu Sayıda.....

Başyazı	1
OGUZ METE KOOPERATİF - DEVLET İLIŞKİLERİ	3
MUSTAFA YANUZ KOOPERATİFLERİN ORTAKLARI TARAFINDAN DENETLENERLME YOLLARI	11
ÖZDEMİR SATTICI TOPRAK KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKARILMA SÜRECİ	18
YASİN YAVUZ ESNAF VE SANATKARLAR BİRLİKLERİ KURULUŞUNA YAKIN ÜCRETİ, ALDAY VE GEÇİKME ZAMANLARI TAHSİL ETME USULÜ	23
ARŞİN ŞAHİN GÜÇLÜ TEMLERLE SAHİP ÜRETİM EKONOMİSİ	26
YETER DEMİR USLU MOTİVASYON, KUŞAK FARKLILIKLARI VE YERİMLİK ÜZERİNE ETKİLERİ	29
İRİFAN ÜNER NASRATTİNOĞLU TÜRK DÜNYASI HUNZA TÜRKLERİ	34
MERYEM CAN ERDOĞAN XVII. VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİNDE İLİM HAYATI	39
HASAN YANILU ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI E-KOOPERATİF ÜYÜKLÜMÜ	46

Dergimize yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
YÖNETİM KURULU**

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yard.	: Prof. Dr. Nurettin PARLİTLİ
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Adnan TEPEÇİK
Üye	: Prof. Dr. Ermen AYDOĞAN
Üye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Hacım ÖZÜDOĞRU
Üye	: Doç. Dr. Cemal ÇETİN AKTEPE
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman OKUR
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Kadir ÖZER

**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
DENETİM KURULU**

Doç. Dr. Muhammed ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Erol DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Emine ONER KAYA

**TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
HAYSİYET DİVANI**

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiyi gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesini
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından net ve yeterli şekilde teslim edilmesini
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakterleriyle yazılmasını
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesini
5. Araştırma ve bilimsel yazıların dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfa ile sınırlanmasını
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiyi gönderilmemiş ve yayımlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maas, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

KARINCA 1

Değerli kooperatif dostları;

İstanbul'un fethine tanıklık eden Mayıs ayı milletimizin tarihinde önemli olayların cereyan ettiği bir aydır. Tarih milletlerin hafızasıdır.

Tarihte yaşananlar milletler için sadece bir hamaset kaynağı olmayıp geleceğin inşasında yol gösterici bir kılavuz olma niteliği de taşımaktadır.

Bu boyutu ile tarih, milleti oluşturan fertlerin ortak gelecek tasavvurunun en önemli harcı olma özelliği taşımaktadır.

Milletimiz son dönemlerde her zamankinden dahafazla ortak geleceği bu coğrafyada birlikte yaşama arzusunun inşasına muhtaç durumdadır.

Zira özellikle içinde yaşadığımız Ortadoğu coğrafyasında son yıllarda yaşanan gelişmeler milletimiz ve devletimiz için bir beka sorunu üretme potansiyeli taşımaktadır.

Hepimizin gördüğü üzere, Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler Türkiye'nin beka probleminde en tehlikeli dönemece girdiğinin göstergesidir.

Kantonlar ya da yeni kent devletçikleri inşası yolu ile Suriye ve Irak'ı parçalayan projenin, Suriye'nin kuzeyinde bir "**ihanet koridoru**" oluşturma çabasının Türkiye açısından taşıdığı anlam son derece önemlidir.

Fırat kalkını hareketi Türkiye'nin bu koridorun açılmasına izin vermeme iradesinin somut tezahürü olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak gerek ABD'nin PYD terör örgütüne ağır silah yardımı yapacağını açıklaması, gerekse NATO'nun terörle mücadele kapsamında Suriye'de yerel güçlerle işbirliği yapmanın en mantıklı yol olduğuna dönük irade açıklaması, PYD/PKK'nın önümüzdeki süreçte Türkiye için çok büyük bir sorun olarak varlığını sürdüreceğinin bir göstergesi olarak değerlendirmelidir.

Stratejik ortaklarımızın Türkiye'nin terör örgütü olarak tanımladığı bu örgütler karşısında takındığı tavrın iyi değerlendirilmesi ve bu değerlendirme çerçevesinde stratejiler oluşturulması bir zorunluluktur.

Zira Türkiye için Suriye'nin kuzeyinde kurulmakta olan PKK'nın Suriye koluna ait PYD devletçisi işini, zamanında yeterince ciddiye almamanın faturası önümüzdedir.

Bu nedenle bizi parçalama planlarına karşı gününbirlik ve zevahiri kurtarmaya dönük açıklama ve oyalamalar yerine milletçe kararlı bir tutumla, birlik ve beraberlik içinde hareket etmek zorundayız.

Ortadoğu'da etnik kimler üzerinden yerleşmeler oluşturmak, bazı yerleşmelerde Türkmen nüfusunun zorla boşaltılarak yerleşmelerin kültürel dokusunu değiştirmek üzerine kurulu olan bu politikanın sonucunda Irak ve Suriye'nin kuzeyinde parçalı ve küçük otonom yerleşmeler inşaa edilmektedir.

Bu inşa sürecinde de IŞİD ile mücadele kapsamında başta PYD olmak üzere Türkiye için risk oluşturan terör örgütleri maşa olarak kullanılmaktadır.

Türkiye için PKK'nın Suriye kolu olarak faaliyet gösteren PYD terör örgütü ABD tarafından, "**iŞİD ile mücadele aktörü olan bir yerel milis gücü**" tanımlaması ile desteklenmektedir

Bu tablo karşısında sağlıklı bir durum muhakemesine ihtiyacımız olduğu açıktır.

Öncelikli olarak milli birlik ve kardeşliğin yeniden tesis edilmesi, başta siyaset kurumu olmak üzere tüm toplumsal tarafların önceliği olmalıdır.

Bu çerçevede değerler ve kimlik siyaseti etrafında meydana getirilen, kışkırtılan cepheleşme eğilimlerini törpülemeliyiz.

Milleti millet yapan değerler ve müşterekler üzerinden birlik ve beraberlik mesajlarına her zamankinden daha çok ihtiyaç duyduğumuz bu dönemde, *Sayın Cumhurbaşkanımız* başta olmak üzere hükümet yetkilileri, siyasi parti genel başkanları ve yöneticileri, basın, önde gelen sivil toplum kuruluşları velhasıl tüm toplumsal tarafların omuzlarında ağır ve büyük bir sorumluluk vardır.

Diğer taraftan uluslararası toplumla yaşanan gerilimlerin milli hassasiyetlerimiz, milli çıkarlarımız ve milli onurumuzdan taviz verilmeden onarılmasına yönelik diplomatik girişimlerin süratle gerçekleştirilmesi gerektiği de ortadadır.

Ayrıca devlet kurumlarını, ehliyet ve liyakat temelinde yeniden güçlendirmek önümüzde duran önemli hedeflerden biri olmalıdır.

Özellikle **FETÖ**'nün devlet kurumlarında ve toplumda oluşturduğu tahribatın onarılması için devlet kurumlarındaki kadroların siyasi hesaplara veya güç dengelerine göre değil; kendi aklıyla hareket edebilen, inandıklarını doğrulamaya çalışan değil doğrulara inanan ve inandığı doğruları dile getirmeye cesareti olan, en layık ve en ehil kişilerden oluşturulması şarttır.

Türk milleti, içinde bulunduğumuz ortamda gerekirse yeniden bir **Millî Mücadele**'yi göze almalıdır.

Bunun için de başta tüm siyasiler olmak üzere tüm toplumun, ortak paydamız olan milletin birliği ve devletin bekası davası etrafında kenetlenmesi tarihî bir mecburiyettir.

Bölünmüş bir Türkiye algısını zihinlere nakşeden söylem ve tutumları elimizin tersiyle itmeli, toplumsal müştereklerimiz etrafında toplanmalıyız.

Millet olarak bu çerçevede geliştirilecek bir tutumun milletimizin muhtevasının bir ifadesi olacağı, son günlerde, *Cumhuriyet'imizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'e karşı sürdürülen bilinçli kampanyaya gösterilen millî tepkide kendisini göstermiştir.

Sonuç olarak milletçe ötekileştirici bir dil kullanmak yerine bütünleştirici bir dil geliştirerek üreteceğimiz birlik ve beraberlikteki kararlılığımız, kendilerine başka müttefikler, başka payandalar veya piyonlar arayan büyük güçlerin durup düşünmelerine sebebiyet verecektir.

Bu birlik ve kardeşlik ruhunun yeniden inşasında yaklaşan Ramazan ayının bir fırsat olarak görebiliriz. Başı rahmet, ortası mağfiret, sonu ebedi azaptan kurtuluş olan Ramazan ayı rahmet ve mağfiret ayıdır.

Yüce Allah'tan Ramazanın manevi atmosferinin, Müslüman Türk Milleti ve bütün Müslümanlar olarak her zamankinden daha fazla muhtaç olduğumuz birlik ve dayanışmamızın pekişmesine en güzel ve en güçlü bir vesile olmasını diliyorum.

KOOPERATİF - DEVLET İLİŞKİLERİ

Oğuz METE*

Giriş

Kooperatifler, modern bir işletme niteliği kazandıkları 19. yüzyıldan buyana diğer ticari şirketlere oranla devlet ile daha yakın ilişkiler geliştirmiştir.

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de, kooperatiflerin büyük bir kısmı kuruluşunu ve gelişimini devlet desteğine borçludur. Bu destekler, kooperatiflerin sayısının artmasında ve büyümesinde etkili olmuştur.

Bu çalışmada, kooperatifler ile devlet arasındaki ilişki ülkemizden örneklerle incelenmiştir.

Kooperatifler ve Devlet

Kamu ve özel sektöre alternatif olarak üçüncü bir sektör olan kooperatifçilik, birçok ülkede hükümet teşviklerinden ve devlet yardımlarından faydalanmaktadır.

Özellikle tarımsal üretim alanında faaliyet gösteren kooperatiflere devlet destekli ayni ve nakdi krediler ile hibeler verilmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde kooperatifler ile devletin arasında güçlü bir bağın oluşması kaçınılmazdır (*Mülayim, 2010, s:99*).

Öte yandan bu bağ, karşılıklı bir etki de doğurmaktadır.

Zira, devletlerin kooperatifleri desteklemesi neticesinde toplumsal sosyo-ekonomik yapı geliştirmekte, vatandaşların refah seviyesi de artmaktadır.

Ayrıca, kooperatifler adil gelir dağılımının sağlanmasında da önemli rol oynamaktadır.

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde genellikle kooperatiflerin kurulması devlet desteğiyle

**Oğuz METE, Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, o.mete@gtb.gov.tr. Bu çalışmaya değerli katkılarıyla destek olan Gümrük ve Ticaret Uzmanı Hakan TUNÇAĞIL ve Gümrük ve Ticaret Uzman Yardımcısı Arda ÖZÇAĞLAR'a teşekkürlerimi sunarım*

olmaktadır. Bunun en temel nedeni ülke içindeki sermaye birikiminin yetersiz oluşudur.

Bu sermaye yetersizliği de piyasa derinliğinin olmaması ve tasarruf oranının az olmasından kaynaklanmaktadır (*Naneli, 2015, s:62-63*).

Ancak ifade etmek gerekir ki, hükümetlerden sürekli olarak teşvik ve yardım alan kooperatifler değişen piyasa koşullarına daha geç uyum sağlamakta veya uyum sağlayamadıkları için kapanmaktadır.

Yine bu kooperatiflerde, profesyonel ve bağımsız yönetimin olmamasından kaynaklanan bir takım olumsuzluklar ortaya çıktığı da görülmüştür.

Gelişmiş ülkelerde ise kooperatifçilik hareketinin, sanayileşme ve demokratikleşmeyle birlikte liberal ekonomik politikalarla bağımsızlık kazanarak verimliliğini arttırdığı görülmektedir.

Bunun nedeni, gelişmiş demokratik ülkelerde devletin esas rolünün siyasi, yasal ve idari açıdan gerekli düzenlemeleri yaparak kooperatif gibi ticari işletmelerin gelişmesine uygun ortam sağlamak olarak belirlenmiş olmasıdır (*ILO, 2001*).

Ülkemizdeki Kooperatif - Devlet İlişkilerine Tarihsel Bir Bakış

Genel anlamda ülkemizde yer alan kooperatiflerin birçoğu tabandan yani halktan gelen talep ile değil, aksine, devlet desteğiyle kurulmuştur.

Daha çok yabancı sermayeli şirketlerin haksız rekabet uygulamalarına, tüccar ve tefecilerin baskılarına karşı tepki olarak devlet desteğiyle kurulan ülkemiz kooperatiflerinin hemen hepsi yine devlet desteğiyle ya da devlet adamları öncülüğünde gelişimlerini sürdürmüştür.

Ülkemiz kooperatifçilik tarihine baktığımızda, Osmanlı Devleti'nde ilk kooperatifçilik hareketinin Memleket Sandıkları'nın kuruluşuyla başladığı görülmektedir.

Bu anlamda ilk kooperatifçilik hareketinin öncüsü olan Mithat Paşa, aynı zamanda Memleket Sandıkları'nın kurucusu ve ilk yöneticisidir (*Akbolat, 2012*).

İlerleyen süreçte Memleket Sandıkları, Menafi Sandıkları adını almış ve son olarak hepsi birleştirilerek bugün de varlığını sürdüren Ziraat Bankası adını almıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde ise, ülkenin ekonomik refah seviyesini artırabilmek için farklı türlerde kooperatiflerin kurulması teşvik edilmiştir Ulu önder **Mustafa Kemal ATATÜRK**, Türk Kooperatifçiliğinin geliştirilebilmesi amacıyla tarımsal desteklerden vergi kolaylıklarına kadar birçok konuda çaba göstermiş olup,

Cumhuriyet dönemi sonrası kurulan ilk tüketim kooperatifi "**Ankara Memurlar İstihlak Kooperatifi**" ile ilk tarım kredi kooperatifi "**Tekir Çiftliği Tarım Kredi Kooperatifi**"nin kurucu ortaklığını da yapmıştır.

Bu anlamda Atatürk, ülkemizde modern anlamda kurulan ilk kooperatiflerin de kurucusudur.

Yine bu dönemde, yasama organı tarafından kooperatiflerle ilgili yeni kanunlar çıkarılarak mevzuat boşluğu doldurulmaya çalışılmıştır (*Hazar, 1990; Bilgin ve Tanıyıcı, 2008*).

Atatürk'ten sonra kooperatifçilik alanında yapılan çalışmalar azalarak 1950 sonrasında özel bireysel girişimlere ağırlık verilmiştir.

Fakat 1961 Anayasası'nda (*Madde 51*) kooperatiflerin devletçe geliştirilmesini sağlayacak tedbirler alacağı belirtilmiştir.

Sonraki yıllarda hazırlanan beş yıllık kalkınma planlarında, kooperatifler ekonomik ve toplumsal sağlanmasından ötürü, devlet tarafından desteklenmesi üzerinde durulmuştur.

24 Nisan 1969 tarihinde kabul edilen 1163 sayılı "**Kooperatifler Kanunu**" ile 1956 tarihli Türk Ticaret Kanunu'ndan bağımsız olarak tarım satış ve tarım kredi kooperatifleri hariç tüm kooperatifleri kapsayan yeni bir kanun çıkarılmıştır.

1982 Anayasası'nın Kooperatifçiliğin Geliştirilmesi başlıklı 171. maddesinde "**Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.**" kooperatiflerin desteklendiğini ifade etmiştir (*Mülayim, 2010*).

Kooperatifler Üzerindeki Kamu Denetimi

Devletler, çıkardıkları kanun, yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yasal düzenlemelerle kooperatifçilik sektörüne yön vermektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde; kooperatifler diğer işletme modellerine göre mevzuata daha fazla uymaktadır.

Bu sayede hem kayıt dışı ekonomi azalmakta hem de kooperatifleşmenin yoğun olarak görüldüğü gıda, tarım gibi halkın sağlığını doğrudan etkileyen alanlarında yasal düzenlemelerin kontrolü/uygulanması daha kolay olmaktadır.

Örneğin, süt ürünleri üretimi yapan bir kooperatif veya kooperatif birliğinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın halk sağlığı için yaptığı ürün güvenliği denetimi daha kısa sürede olmaktadır (*Hazar, 1990, s:71*).

Kooperatifler, yapıları itibarıyla çok sayıda gerçek veya tüzel kişinin belirli bir ekonomik amaç etrafında bir araya gelmek suretiyle faaliyet gösterdikleri güvene dayalı kuruluşlardır.

Ekonomik bir amaç söz konusu olmakla birlikte, kooperatif çatısı altında yürütülen faaliyetlerin gerek geniş kesimlere hitap etmesi gerekse kamu hizmetiyle benzer nitelik taşıması ve bazı alanlarda devlet desteğiyle yürütülmesi nedeniyle konunun "**kamu yararı**" açısından da ele alınması gerekmektedir.

Buradan hareketle de, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu önemli bir hizmet sahasını, kooperatif tüzel kişiliğinin varlıkları ile ortaklarının menfaatlerinin ve tasarruflarının korunması amacıyla yapılan kooperatif denetimleri oluşturmaktadır.

Devlet denetimi, kooperatiflere doğrudan müdahale ya da kooperatiflerin iç işlerine karışma anlamına gelmemektedir.

Kooperatifler üzerindeki devlet denetimi, diğer şirketlere yapılan denetimlerle benzer nitelik taşımakla birlikte kamu yararının da gözetilmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından

yapılmaktadır (Yazıcı, 2016, s:154).

Kooperatif - Devlet İlişkilerinin Sınıflandırılması

Devletlerin benimsediği siyasi sistemlerin; ekonomik, hukuki ve ticari yapılar ile faaliyetler üzerindeki etkisi çok fazladır.

Bu kapsamda, kooperatiflerin devlet ile olan ilişkilerini en temel şekilde sınıflandıran kişi ünlü Fransız iktisatçı Charles GIDE dir.

GIDE'nin yapmış olduğu ayrıma göre kooperatifler ile devlet arasında;

- **Serbest Sistem**
- **Karşılıklı Yardım Sistemi,**
- **Vesayet Sistemi,**
- **Devletçilik Sistemi**

olmak üzere dört farklı sistem mevcuttur.

Bu sistemler:

Serbest Sistem: Devlet ile kooperatif arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı sistemdir.

Bu sistemde devlet, sadece gerekli olan yasal mevzuatı düzenlemekle yetinmektedir.

Devlet, kooperatifleri bağımsız ticari işletme olarak görmekte ve kooperatiflere müdahale etmekten kaçınmaktadır.

Dünya üzerindeki ilk kooperatif örneklerinin görüldüğü İngiltere'de serbest sistem modeli uygulanmaktadır.

Özellikle liberal ekonominin varlığı, İngiltere'de bu sistemin oluşmasında ve etkin bir şekilde uygulanmasında etkili olmuştur (Koç, 2001, s:29).

Karşılıklı Yardım Sistemi: Bu sistemde devlet sağladığı vergi muafıkları ve ucuz krediler ile verdiği eğitimlerle kooperatifleri kuruluş aşamasında desteklemektedir.

Devletin sağladığı eğitim ve teknik konulardaki dolaylı yardımlar kooperatiflerin belirli seviyeye gelmesine katkı sağlamaktadır.

Resim: Charles GIDE

Bu sistemde, devlet desteği sayesinde güçlenen kooperatiflerin bir süre sonra yardım almaksızın kendi başlarına faaliyetlerini başarıyla sürdürebilmeleri hedeflenmektedir.

Karşılıklı yardım sistemi Fransa'da sosyalist ve kapitalist ekonomik sistemlerin ve grupların mücadelesi sonucu doğmuştur (Naneli, 2015, s:64-65).

Günümüzde İtalya'da tarım kooperatiflerinde karşılıklı yardım sistemi varlığını sürdürmektedir (Mülayim, 2010, s:102).

Vesayet Sistemi: Karşılıklı yardım sisteminin bir üst aşaması olan bu sistemde devlet gerektiği zaman kooperatiflerin menfaatlerini korumak ve piyasayı düzenlemek amacıyla kooperatiflere müdahale etmektedir.

Devlet; eğitim, hukuki ve mali yardımların yanı sıra kooperatiflerin yönetimlerine, işleyişlerine ve denetimlerine de karışmaktadır.

Kooperatif ve kooperatif birliklerinin yönetim kurulu üyeleri ve/veya müdürleri devletçe atanmaktadır.

Vesayet sistemi, kooperatifçiliğin 7 temel ilkesinden olan **“ortakların demokratik kontrolü”** ile **“özerklik ve bağımsızlık”** ilkeleriyle örtüşmemektedir.

Ülkemizde vesayet sisteminin 2000 yılı öncesinde tarım satış kooperatifleri ve birliklerinde uygulandığı görülmüştür.

Devletçilik Sistemi: Vesayet sisteminden sonraki en son aşamadır.

Devletçilik sisteminde kooperatifler, devlet ile iç içe geçerek devletin bir organı haline gelmektedir.

Bu sistemde kooperatiflerin bağımsızlığından ve özerkliğinden söz etmek kesinlikle mümkün değildir.

Devletçilik sistemi Çin Halk Cumhuriyeti ve eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde uygulanan bir model olup, bu sistem batılı devletlerde hiçbir şekilde uygulama alanı bulmamıştır.

Komünist düzende ortaya çıkmış bu kolektivist sistemde kibutz¹, sovhoz² ve kolhozlar³ benzeri kooperatif yapılarına rastlanmaktadır (Koç, 2001, s:29).

Türkiye'deki Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ile Devlet İlişkileri

Ülkemizde tarımsal amaçlı faaliyet gösteren kooperatiflerin hemen hemen hepsinde devlet etkisi görülmektedir.

1) İsrail'deki ortak tarım işletmelerinin adı. Bu işletmeler Filistin'e göç eden Yahudilerin meydana getirdiği iktisadi birimlerdir. Kibutz üyesi olan Yahudiler kolektivist esaslara göre çalışmak zorundadır.

2) 1917 Ekim Sovyet Devrimi'den sonra, kooperatif mülkiyetini gerçekleştiren kolhozların yanında devlet çiftlikleri olarak kuruldu. Sovhozlar, Tarım sanayisini gerçekleştiren tarım fabrikaları niteliğindedir. Doğrudan tarımsal üretimin yanısıra kolhozlara örnek olma işlevi de vardı. Traktör ve makine bakımından tam donanımlı, çok sayıda teknisyen, mühendis, tarım ve hayvancılık uzmanının çalıştığı çiftliklerdi. Yöneticileri devletçe atanır ve çiftliğin bağlı olduğu bakanlığa karşı sorumlu tutulurdu.

3) Eski Sovyet Rusya'daki kolektif tarım çiftliklerine verilen addır. Sovyetlerde, entegre bir nitelik taşıyan tarım çiftlikleri (su deposu, gübre ve makina depoları, kolektif hayvan alımları, sosyal tesisleri) 1917 ihtilalinden sonra kurulmuştur.

Bu etki, kooperatifler için yönlendirici olmaktan ziyade devletin kooperatiflerin içinde yer alması biçiminde olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki teşvik edici politikalar, ilerleyen süreçte azalmak yerine, siyasetin de işin içine girmesiyle, artarak kooperatiflerin birer devlet kurumuna dönüşmesine yol açmıştır (*Bilgin ve Tanıyıcı, 2008*).

1960'lı yıllardan itibaren beş yıllık kalkınma planları doğrultusunda devletin yaptığı destekleme alımları ve hükümetlerin uyguladıkları fiyat politikaları her ne kadar ürün piyasasını düzenleme amacı taşımakta ise de, bu durum ülkemizdeki tarım satış kooperatif ve birlikleri üzerinde devlet vesayetinin güç kazanmasına sebep olmuştur.

1984 ve 1985 yıllarında yapılan kanuni düzenlemelerle tarım satış kooperatif ve birlikleri yöneticileri, denetçileri ve personellerine bakanlık talimatlarına uyma yükümlülüğü getirilmiş ve bu kişilerin sorumlulukları artırılmıştır.

Ülkemizde 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle devlet destekleme alımları kaldırılmıştır. Bunun yerine Birlikler, Hazine Müsteşarlığı tarafından "**Destekleme ve Fiyat İstikrarı Fonu**"ndan (**DFİF**) sağlanan düşük faizli kredilerle kendi nam ve hesaplarına alımlar gerçekleştirmeye başlamıştır (*Mert, 2013*).

21. yüzyılın başında yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 ekonomik krizleri öncesinde Uluslararası Para Fonu (*IMF*) ve Dünya Bankası reform programlarının doğrultusunda yapılan yeni düzenlemeler sonucunda 1 Haziran 2000 tarihinde kabul edilen 4572 sayılı "**Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun**" ile tarım satış kooperatif ve birliklerinin idari ve mali yönden özerk ve rekabetçi bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır (*Serinikli ve İnan, 2011, s:24-25*).

Bu kanunla tarım satış kooperatif ve birlikleri yapısı yeniden düzenlenerek devlet vesayeti azaltılmaya çalışılmıştır (*Mülayim, 2010, s:102-103*).

Öte yandan, tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin kurumsal yönetim ilkeleri doğrultusunda daha özerk, güçlü ve bağımsız mali yapıya kavuşturulmaları amacıyla 2013 yılında çıkarılan 6455 ve 6456 sayılı Kanunlarla 4572 sayılı Kanun'da değişiklikler yapılmıştır.

Bu kapsamda yapılan değişikliklerden birisi de DFİF kredisi borçlarının yeniden yapılandırılması işlemidir.

Kooperatif ve birliklerin iç denetim sistemlerinde de köklü değişikliklere gidilerek mevcut organ sayısı azaltılmış; etkin bir denetim gerçekleştiremeyen denetim kurulu ise tümten kaldırılmıştır.

Bunun yerine belirli koşulları sağlayan büyük ölçekli birliklerde bağımsız denetim sistemi getirilmiştir.

Bu kapsamda yapılan değişikliklerden birisi de DFİF kredisi borçlarının yeniden yapılandırılması işlemidir (*Başaran vd., 2015 s:9-10*).

Sonuç

Bugün gelinen aşamada serbest pazar ekonomisine sahip gelişmiş ülkelerde devletin kooperatifler üzerindeki etkisi az iken, gelişmekte olan ülkelerde fazladır.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda kooperatif ortaklıkları gönüllülük esasına dayanmamaktadır. Bu durumun temel nedeni, geçmişte uygulanan politikalar nedeniyle insanlarda oluşan yanlış algıdır.

Zira uygulanan politikalar ve yapılan yasal düzenlemeler neticesinde, devlet ile kooperatif arasında organik bir bağ kurulmuş; kooperatifler, birer devlet organı olarak görülmeye başlanmıştır.

Ayrıca, kooperatif ortağı olan ve kötü yönetim nedeniyle zorda kalan vatandaşlar da özellikle ekonomik kriz dönemlerinde devletten yardım talep etmişlerdir.

Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerin planlı ekonominin etkisinde olmaları dolayısıyla devletin, tüm ekonomik aktivitelere hâkim olma isteği de bir diğer neden olarak sayılabilir.

Bunda kooperatiflerin ürettikleri ürün ve hizmetlerin pazarlanması aşamasında dahi devletin etkin rolünün olması gösterilebilir.

Serbest piyasa koşullarının olduğu gelişmiş ülkelerde kooperatiflerin kriz zamanlarında ayakta kalan işletmeler olduğu, devletten yardım talep eden değil, uyguladığı politikalarla gerek istihdam yaratarak gerekse vergi ödeyerek devlete yardımcı olan işletmeler olduğu görülmüştür.

Kooperatif üst örgütlenmesinin güçlendirilmesi ve kooperatiflerin üst birliklere katılımının artırılması da gerekmektedir.

Rehberlik, eğitim ve denetim gibi çoğunlukla kamunun sunduğu hizmetlerin kooperatif birliklerine devredilmesiyle devletin üzerindeki yük azalacaktır.

Bu sayede birlikler daha etkin, verimli ve yerinde hizmet sunabileceklerdir.

*Kooperatif ortaklarının mevzuat konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları ile kooperatif işletmelerinin yönetimlerinde ortaya çıkan usulsüzlükler ve yolsuzluklar; kooperatiflerin devlet kontrolüne alınması ve denetimlerinin kamu (**devlet**) tarafından atanan yönetici ya da denetçiler eliyle yapılması sonucunu doğurmuştur.*

Bu durum ise, devletin kooperatifler üzerindeki nüfuzunun artmasına neden olmuştur.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, devletin kooperatifler üzerindeki rolünün, kuruluş aşamasında sağlanan finansal ve hukuki yardımların ötesine geçmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Aksi takdirde özerk yapıya kavuşamayan kooperatiflerin serbest piyasa koşulları altında ezilmesi kaçınılmazdır.

Kaldı ki kooperatiflerin, devamlı olarak maddi anlamda devlet destekleri alması da sürdürülebilir bir politika olmayıp, bu durumun gelecek yıllarda kamu üzerinde giderek artan ağır mali külfet oluşturacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

1. AKBOLAT, S. (2012). Türkiye’de Kooperatiflerin Doğuşunda Devlet Etkisi ve Memleket Sandıkları. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

2. BAŞARAN, H., BİRİNCİ, S., ŞENER. H. B., ÖZÇAĞLAR, A. ve ZEYREK, A. E. (2015). Yerel Dayanımdan Büyük İşletmelere (Yüzyıllık Geçmişle Tarım Satış Kooperatifi), 21. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Ankara.
3. BİLGİN, N. ve TANIYICI, Ş. (2008). Türkiye’de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi, KMU İİBF Dergisi, Sayı:15, 136-159.
4. E-kaynak: <https://www.turkcebilgi.com/> , Erişim Tarihi: 11.05.2017
5. HAZAR, N. (1990). Kooperatifçilik Tarihi, (3. Baskı). Ankara: Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı Yayınları.
6. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü). (2001). Promotion of cooperatives. (Uluslararası İşgücü Konferansı 89 uncu Oturum, Rapor no. V (1)). International Labour Office Cenova, İsviçre
7. MÜLAYİM, Z. G. (2010). Kooperatifçilik, (6. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
8. NANELİ, Ö. (2015). Türk Hukuku’nda Kooperatifler Üzerindeki İlgili Bakanlık Denetimi. Yüksek lisans tezi, Zirve Üniversitesi, Gaziantep.
9. KOÇ, H. (2001). Kooperatifçilik Bilgileri, (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
10. MERT, S. (2013). Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Türkiye Ekonomisine Katkıları ve Kamusal Desteklenmelerinin Önemi. Uzmanlık Tezi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, Ankara.
11. SERİNİKLİ, N. ve İNAN, İ. H. (2011). Küreselleşme Sürecinde Tarım Kooperatifleri ve Küreselleşmenin Tarım Kooperatiflerine Etkisi, Tarım Ekonomisi Dergisi, Sayı: 17(1), 19-27.
12. YAZICI, A. S. (2016). 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’na Göre Kooperatiflerin Denetimi. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

KOOPERATİFLERİN ORTAKLARI TARAFINDAN DENETLENEBİLME YOLLARI

*Mustafa YAVUZ**

1. GİRİŞ

Kooperatiflerin en temel gayesi, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumaktır.

Bu kapsamda denetim, kooperatiflerin amacına ulaşması bakımından önemlidir. Kooperatiflerde denetimin amacı ise bu kuruluşların yöneticilerini aydınlatmak, çalışmalarını iyileştirmek ve genellikle yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadığı değerlendirilen ortakların menfaatlerini korumaktır.

Kooperatiflerdeki denetim; iç denetim, üst denetim ve dış denetim olmak üzere üç ana grupta incelenebilir.

İç denetim, kooperatiflerin kendi içerisinde oluşturulan ve bu kuruluşların işlem, faaliyet ve hesaplarını denetleyen bir mekanizmadır.

Söz konusu iç denetim, '*ortaklar tarafından yapılan denetim*', '*genel kurul tarafından yapılan denetim*' ve '*denetçiler tarafından yapılan denetim*' olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

Bu noktada, kooperatifin amaçlarına ulaşması doğrultusunda yönetim kurulu üyelerince yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı, bunların amaca ulaşmaya ne miktarda imkân verdiği ve kooperatifte varsa aksaklıklar, ortaklarca yapılacak denetimle de tespit edilebilir.

Buradan hareketle, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda¹ (**KoopK**) ortakların denetimine yeterli derecede önem verilmiş ve bu hususta birçok hüküm ihdas edilmiştir.²

İşte bu çalışmada, kooperatiflerin ortakları tarafından denetlenebilmesi ve bu denetimin yöntemleri hakkında detaylı ve sistematik bilgi verilmiştir.

***Gümrük ve Ticaret Uzmanı, Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi**

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) Ali Said Yazıcı, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa Göre Kooperatiflerin Denetimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2016, s.102.

2. KOOPERATİFLERİN ORTAKLARI TARAFINDAN DENETLENEBİLMESİNİN YOLLARI

2.1. Genel Kurul Toplantılarına Katılma

Genel kurula katılma hakkı, kooperatif ortakları bakımından vazgeçilemeyen, bertaraf edilemeyen, kullanımı şarta bağlanamayan vazgeçilmez nitelikte mutlak ve kişisel bir haktır.

Söz konusu hak, anasözleşmede yer verilecek bir hükümle veya genel kurul ya da yönetim kurulunun kararıyla dahi sınırlandırılmaz ve ortadan kaldırılamaz.

Genel kurula katılma hakkına bağlı olarak her ortak kanun ve anasözleşme hükümleri uyarınca genel kurula çağırılma (*davet edilme*) hakkına da sahiptir.

Dolayısıyla, genel kurul çağrısının bütün ortaklara yapılmış olması şarttır.

Genel kurula katılma hakkıyla birlikte ortaklar ayrıca, kötüye kullanılmamak şartıyla genel kurulda çeşitli konularda konuşma yapma, kendilerini ifade etme, yöneticilere soru sorma, teklif ve önerilerde bulunma hakkını da elde etmiş olur.

Ortakların genel kurul toplantısına katılma hakkıyla ilgili olarak, KoopK'nın 26. maddesinde “Üç ay evvel ortak olmayanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir. Yapı kooperatiflerinde genel kurul toplantılarına katılmak için bu şart aranmaz.” denilmektedir.

Bu hüküm uyarınca, yapı kooperatifleri dışında diğer kooperatif türlerinde toplantı tarihinden üç ay evvel ortak olmayanlar hariç her kooperatif ortağı genel kurula katılma hakkına sahiptir.

Üç ay evvelinde ortak olma şartı ise yapı kooperatiflerinde uygulanmaz.

Bu kooperatiflerde genel kuruldan bir gün önce dahi ortak olanlar genel kurula iştirak edebilirler.

Tarım satış kooperatifleriyle ilgili olarak, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda³, genel kurul toplantılarına katılma hakkına sahip ortaklarda aranan şartların örnek anasözleşmede belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Söz konusu hüküm uyarınca, anılan kooperatiflerde genel kurul toplantısına katılabilmek için anasözleşmede gösterilen şartları taşımak gerekmektedir.

2.2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması

Ortakların kooperatifleri denetleme yollarından biri de, genel kurulu toplantıya çağırmaktır. KoopK'da ortakların genel kurulu toplantıya çağırma hakkı özel olarak düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, anılan Kanunun 44/1. maddesinde “dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurulun toplantıya çağrılacağı” hükme bağlanmıştır.

Bu düzenleme uyarınca, ortakların genel kurulu toplantıya çağırabilmesi için ortak sayısının dörtten az olmaması ve bu ortakların toplam ortak sayısının en az 1/10'unu oluşturması gerekmektedir.

3) 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun, 16.06.2000 tarihi ve 24081 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu durumda, örneğin 80 ortağı bulunan bir kooperatifte en az 8 ortak, 100 ortağı bulunan bir kooperatifte en az 10 ortak, 40 veya daha az sayıda ortağa sahip kooperatiflerde ise en az 4 ortak tarafından genel kurulun toplantıya çağrılabilmesi mümkündür.

Aynı maddede ayrıca, yönetim kurulunun bu isteği on gün içinde yerine getirmedeği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya ilgili bakanlık tarafından genel kurulun toplantıya çağrılabilmesi, çağrılmadığı takdirde istek sahiplerinin mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma müsaadesini alabileceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen hususla ilgili olarak örnek anasözleşmelerde ise; dört ortaktan az olmamak kaydıyla toplam ortak sayısının 1/10'unun isteği halinde genel kurulun on gün içinde yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılacağı ve bu başvurunun müştereken ve noter tebligatı ile yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu kapsamda, ortaklar tarafından genel kurulun toplantıya çağrılmasında, belirtilen usule uyulması gerekmektedir.

Sonuç olarak, ortakların genel kurulu toplantıya çağırmasında, öncelikle ortakların yönetim kuruluna, daha sonra ilgili bakanlığa ve son çare olarak da dava yoluna gitmesi gerekmektedir.

2.3. Genel Kurul Gündemine Madde Eklenmesi

Kooperatiflerde kural olarak gündeme bağlılık ilkesi geçerlidir.

Gündemde olmayan hususlar görüşülemez ve karara bağlanamaz.

Söz konusu ilke, genel kurul toplantısında görüşülecek ve karara bağlanacak konularda ortakların bilgilendirilmelerini, toplantıya hazırlanmalarını ve katılıp katılmama hususunda bir karar vermelerini, toplantıya katılmayan ortakların gündemde gösterilmeyen konuların görüşülerek ve karara bağlanarak istemedikleri sonuçlarla karşılaşmalarını önlemeyi amaçlamaktadır.

Ancak, KoopK'nın 46. maddesinde bu hususta ortakların lehine olacak şekilde iki istisna öngörülmüştür.

Bunlardan birincisi, dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların gündeme konulmasıdır.

Hükümde, gündeme eklenebilecek hususlar sınırlı sayıda belirtilmemiştir.

Dolayısıyla ortaklar, kooperatifle ilgili her konunun gündeme eklenmesini isteyebilir.

Genel kurul toplantısı öncesinde bildirilecek hususların gündeme konulabilmesi için talebin dört ortaktan az olmamak şartıyla ortak sayısının en az 1/10'u tarafından yapılması ve bu talebin toplantıdan en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilmesi gerekir.

Örnek anasözleşmelerde, ortaklar tarafından bildirilecek hususların müştereken ve noter kanalıyla yapılması öngörülmüştür.

Genel kurul çağrısı hangi organ tarafından yapılmışsa, talep de aynı organa yapılır.

İkinci istisna ise Kanunun 46/III. maddesinde düzenlenmiştir.

Mezkûr maddeye göre gündemde olmayan hususlar görüşülememekle birlikte, kooperatife kayıtlı

ortakların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, anasözleşme ve iyiniyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarıdan bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

Burada ortak sayısının 1/10'unun talep etmesi yeterlidir, en az dört ortağın talepte bulunma şartı yoktur.

Diğer taraftan, sayılanlar dışında kalan herhangi bir konu, diğer şartlar yerine getirilmiş olsa dahi gündeme eklenemez.

Hükümde geçen konuların dışında bir husus gündeme alınmak isteniyorsa en az 20 gün öncesinden yazılı olarak talep edilmesi gerekir.

Bunun yanında teklif mutlaka gündem maddelerinin görüşülmesine başlanmadan önce yapılır.

Bu bağlamda teklifin, toplantı başkanlığının oluşturulması sonrasında ve gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce başkanlığa yapılması gerekir.

Teklifin sunulması yeterli olmayıp, yapılan teklifin toplantıya katılan ortakların yarıdan bir fazlasının oyuyla kabul edilmesi de lazımdır.

2.4. Genel Kurul Kararları Aleyhine İptal Davası Açılması

KoopK'da, kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile kooperatif ortaklarına genel kurul kararları aleyhine iptal (*bozma*) davası açma hakkı tanınmıştır. Bu hak, ortaklar açısından müktesep ve vazgeçilemez niteliktedir.⁴

Bu kapsamda, genel kurul toplantısında hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçiren veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen ya da toplantıya çağırının usulü dairesinde yapılmadığını yahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini veyahut genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden ortaklar dava açma hakkına sahiptir.

İptal davası, genel kurul toplantısını izleyen gündenden başlamak üzere bir ay içinde açılabilir (*KoopK md. 53*).

Bu bir aylık süre, hak düşürücü niteliktedir.

Ayrıca genel kurulun, özellikle; ortağın genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandırın veya ortadan kaldıran, ortağın bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandırın, kooperatifin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararlarının batıl olduğunun tespiti için ortaklar da dâhil olmak üzere menfaati bulunan herkes, belli bir süreye bağlı olmaksızın butlan davası açabilir (*KoopK md. 98, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁵ (TTK) md. 447*).

4) Mustafa Yavuz, *Kooperatiflerde Genel Kurul Kararlarının İptali ve Butlanı*, *Karınca Dergisi*, Ağustos 2015, S.944, s.10.

5) 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu*, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır.

Genel kurul kararlarının iptali veya butlanı için açılan davalarda yetkili ve görevli mahkeme, kooperatif merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir.

Davanın açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilan olunur.

Bir aylık sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanılamaz.

Birden fazla dava açıldığı takdirde, davalar birleştirilerek görülür.

Mahkeme, kooperatifin isteği üzerine muhtemel zararlarına karşı davacıların teminat göstermesine karar verebilir.

Genel kurul kararı aleyhine iptal veya butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.

Bir genel kurul kararının bozulması veya butlanına karar verilmesi bütün ortaklar için hüküm ifade eder (*KoopK md. 53, 98, TTK md. 448-450*).

2.5. Gerekli Görülen Hususlarda Denetçilerin Dikkatinin Çekilmesi ve Açıklama Yapılmasının İstenmesi

Kooperatif ortakları, gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidir (*KoopK md. 66/III*).

Anılan hükümde, denetçilerin dikkatinin çekileceği konular bakımından herhangi bir sınırlama getirilmemiştir.

Bu bağlamda ortaklar, kooperatifin faaliyetleri ile alakalı olarak her konuda denetçilerin dikkatini çekebilir.

Ortakların açıklama yapılmasını isteyebilecekleri hususlar ise KoopK md. 25'te belirlenen konularla sınırlıdır.

Söz konusu sınırın dışına çıkarak ortaklara açıklama yapan denetçilerin ise hukuki ve cezai sorumluluğu doğar.

Öte yandan, ortakların denetçilerden açıklama yapılmasını istediği durumlarda, talebin ispat bakımından yazılı olarak ve noter marifetiyle denetçilere iletilmesi uygun olacaktır.

Talebin yerine getirilmemesi halinde ise KoopK ek md. 2/3⁶ gereğince denetçilerin cezai sorumluluğu ortaya çıkabilir.⁷

Son olarak belirtelim ki, ilgili bakanlıklar tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerde denetim kurulunun söz konusu görevi, "*kooperatif ortaklarının yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif*

6) KoopK'nın ek 2. maddesinin üçüncü fıkrasında, mezkûr Kanunun 66. maddesine aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyelerinin bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması öngörülmüştür. Atıf yapılan 66. maddede yer alan hükümlerden biri de "Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler." şeklindedir. Bu çerçevede, bahsi geçen yükümlülüğü ihlal eden kooperatif denetim kurulu üyeleri adli cezaıyla tecziye olunacaktır.

7) Ali Said Yazıcı, agt, s.116.

personeli hakkındaki şikâyetlerini incelemek ve inceleme sonucunu yıllık raporlarında açıklamak” şeklinde ifade edilmiştir.

2.6. Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması ve Bazı Belgelerin Suretinin Alınması

Bilgi edinme hakkı, azlık veya çoğunluk oluşturulmasına gerek kalmaksızın sadece ortak sıfatının varlığı ile kullanılabilen bireysel nitelikteki haktır.⁸

Kooperatif ortaklarının bilgi edinme hakkı, KoopK'nın 24. maddesinde düzenlenmiştir.

Anılan hüküm uyarınca, kooperatif yönetim kurulunun yıllık çalışma raporu, bilanço ve gelir-gider farkı hesabı ile denetçilerce tanzim olunacak rapor, genel kurulun yıllık olağan toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların incelemesine hazır tutulur.

Ortakların söz konusu belgeleri genel kuruldun önce incelemek suretiyle bilgi sahibi olmaları, genel kurula katılma ve oy kullanma haklarını etkin bir şekilde kullanmalarını sağlar.

İsteyen ortaklar, bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretini talep edebilir; bu durumda ilgili belgelerin verilmesi zorunludur.

Söz konusu talep, yönetim kurulunca yerine getirilir.

Ortakların bilgi edinme hakkı, anasözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararıyla bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

İfade edelim ki, ortakların incelemesine amade tutulması ve talep halinde birer nüshası verilmesi gereken belgeler, günümüzde bazı kooperatifler tarafından çağrı ilanı ile birlikte ve/veya elektronik ortamda e-posta yoluyla her bir ortağa ayrıca gönderilmektedir.

Öte yandan ortaklar, kooperatifin tasfiyeye girmesi halinde tasfiye memurlarından, tasfiye işlerinin durumu hakkında bilgi ve istedikleri takdirde bu konuda imzalı belge alma hakkına sahiptir (*KoopK md. 98, TTK md. 542/1-i*)

2.7. İzin Almak Suretiyle Ticari Defterlerin ve Yazışmayla İlgili Belgelerin İncelenmesi⁹

Ortaklar, kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme (*yazışma*) ile ilgili belgelerini inceleyebilir. Ancak bu defter ve belgelerin incelenmesi, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür (*KoopK md. 25*).

Genel kurulun veya yönetim kurulunun izni olmadıkça ortak, kooperatifin defter ve belgelerini inceleyemez.

Kooperatifin ticari defterleri ise yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, ortaklar defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteridir (*KoopK md. 98, TTK md. 64*).

8) Mehmet Emin Bilge, *Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı, AÜEHFD, C.IX, S.1-2, 2005, s.433-434.*

9) Mustafa Yavuz, *Kooperatiflerde Ortaklara Sağlanan Koruyucu Haklar, Karınca Dergisi, Mayıs 2016, S.953, s.16.*

Ticari defterleri ve yazışma belgelerini inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bilgi alamayan ortak, reddi izleyen on gün içinde, diğer hallerde de makul bir süre sonra kooperatifin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabilir. Başvuru basit yargılama usulüne göre incelenir.

Mahkeme kararı, bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir.

Mahkeme kararı kesindir (*KoopK md. 98, TTK md. 437/V*).

Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır.

Bu mecburiyete uymayan ortak, meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır (*KoopK md. 25*).

3. SONUÇ

Kooperatif ortaklığı, bir ortağın kooperatifte sahip olduğu ortaklık mevkiini gösterir.

Bu mevki, ortağın sahip olduğu kooperatif paylarının tümünden ve ortağın ödediği paraların sağladığı haklardan oluşur ve bir bütün teşkil eder.

Kooperatif ortaklığı, ortağa sadece sorumluluk ve yükümlülükler değil, aynı zamanda bazı haklar da bahşeder.

Bu bağlamda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda öngörülen esaslar çerçevesinde ortakların, bazı haklarını kullanarak kooperatifleri doğrudan veya dolaylı olarak denetleyebilmeleri mümkündür.

Anılan Kanunda öngörülen ortakların kooperatifleri denetleyebilme yolları; olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarına iştirak edilmesi, dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurulun toplantıya çağırılması, dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların gündeme konulması, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunduğu hususların genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınması, kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açılması, gerekli görülen hususlarda denetçilerin dikkatinin çekilmesi ve açıklama yapılmasının istenmesi, bilgi edinme hakkının kullanılması ve bazı belgelerin suretinin alınması, izin almak suretiyle ticari defterlerin ve yazışmayla ilgili belgelerin incelenmesi şeklinde sıralanabilir.

Kooperatifin amaçladığı hedeflere ulaşılabilmesi bakımından ortakların, bu kuruluşları denetleyebilmelerine imkan sağlayan hakları, gereği gibi ve bilinçli olarak kullanmaları, hem kendilerinin hem de ortağı olduğu kooperatiflerin yararına olacaktır.

KOOPERATİF ORTAKLIĞINDAN ÇIKARILMA SÜRECİ

Özdem SATICI TOPRAK*

I - GİRİŞ

İK kooperatiflerde ortaklık, yönetim kurulunun ortağın bu talebini içeren yazılı başvurusunun kabul edilmesi ile başlayan bir süreçtir.

Serbest giriş çıkış ilkesinin doğal bir sonucu olarak gerçek ve tüzel kişiler kooperatiflere girmekte ve çıkmakta özgürdürler. Ancak bazı hallerde ortağın iradesi dışında ortaklığına son verilmesi söz konusu olabilmektedir.

Özellikle ortağın bu sıfatının gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmemesi gibi hallerde ortaklığına son verilebilmekte, ancak bu işlemin uygulanabilmesi için de kooperatif yönetim kurulunca bazı şartların yerine getirilmiş olması ve sürecin kesinleşmiş olması gerekmektedir.

Kooperatifler Kanunu'nda ortaklıktan çıkarılma işlemine karşı çıkarılan ortağa alternatif haklar sağlanmış, ayrıca, yönetim kurulu kararları aleyhine dava açılması mümkün olmamasına rağmen yönetim kurulunun ortaklıktan çıkarma kararları aleyhine çıkarılan ortağa dava açma hakkı tanınarak bu duruma istisnai bir nitelik kazandırılmıştır.

II - ORTAKLIKTAN İHRAÇ NEDENLERİ

Ortaklıktan ihraç olarak da adlandırabileceğimiz ortaklıktan çıkarılma işleminin uygulanabilmesi için öncelikle ortağın durumunun kooperatif ana sözleşmesinde yazılı şartlardan birine uyması icap etmektedir.

Kanun koyucu ortaklıktan çıkarılma nedenlerinin ana sözleşmede açıkça yazılmasını emretmiş, ana sözleşmede yazılı olmayan nedenlerle ortak ihracına karar veren yöneticiler hakkında cezai hüküm öngörmüştür. (KK Md. 16/1) ¹

Bu yöndeki hüküm kooperatif yöneticilerinin keyfi ve kişisel sebeplerle ortaklıktan ihraç kararı almalarını önlemek amacıyla 06/10/1988 tarihinde kabul edilen 3476 sayılı yasa ile 1163 Sayılı

*Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, o.saticitoprak@gtb.gov.tr

1) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun Ek:2/1. Maddesine göre ortakları ana sözleşmede yazılı olmayan sebeplerle ihraç eden yönetim kurulu üyeleri aynı Kanun'un Ek:2/2. Maddesine göre cezalandırılacaktır.

Kooperatifler Kanunu'na eklenmiştir.

Ortaklıktan ihraç sebepleri ile ilgili olarak ülkemizde farklı Bakanlıkların denetimine tabi kooperatiflere² ait örnek ana sözleşmelere bakıldığında, hemen hemen tüm kooperatif türlerinde ortağın genel ortaklık şartlarını³ kaybetmesi ve ortağın mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi müşterek ihraç nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin, taşıma kooperatifleri örnek ana sözleşmesinin 14. Maddesinde ortaklık şartlarından herhangi birini kaybedenlerin ve parasal yükümlülüklerini 30 gün geciktirmeleri üzerine, yönetim kurulunca noter aracılığı ile yapılacak ihtarı takip eden 10 gün içinde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerin ortaklıktan ihraç edilecekleri belirtilmiş⁴, konut yapı kooperatifleri⁵, tarım kredi kooperatifleri ana sözleşmelerinde de⁶ aynı sebepler ihraç nedeni olarak yer almıştır.

Yine taşıma kooperatifi ve konut yapı kooperatiflerinde Kooperatifin para, mal ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı mahkûm olmak da ortaklıktan ihraç nedenleri arasında sayılmıştır. Dolayısıyla bu sebeplerin tüm kooperatif türleri için genel ihraç nedeni olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak bazı sebepler kooperatifin türüne göre özel önem taşımakta ve sadece o kooperatife ait ana sözleşmede ihraç nedeni olarak yer almaktadır.

Buna göre örneğin ortaklarından aldığı tarımsal ürünleri değerlendirme yönünde faaliyet gösteren tarım satış kooperatiflerinde ürün teslimatı sırasında hile ve suiistimal yaptıkları tutanakla tespit edilenler, üst üste beş iş yılında rekolte beyannamesi vererek veya vermeyerek ürün teslim edemeyeceğini beyan edenlerin veya teslimini taahhüt ettikleri ürünün en az % 50'sini teslim etmeyenler ile kooperatifin işleri ve faaliyetleri ile ilgili olarak kooperatifin ve yöneticilerinin itibarını zedelemek amacıyla iftirada buldukları ya da kooperatifin zararına olacak şekilde ticari sırlarını açıkladıkları mahkeme kararıyla sabit olanların ortaklıktan ihraç edilecekleri hüküm altına alınmıştır.⁷

Yine örneğin, ortaklarının kısa ve orta vadeli kredi ile her türlü tarımsal girdi ihtiyaçlarını karşılamak, mahsullerini değerlendirmek ve pazarlamak, üreticilerin müştereken faydalanabilecekleri her çeşit makine, ekipman ve tesisleri temin etmek amacıyla kurulan tarım kredi kooperatiflerine ait ana sözleşmelerde, kanun ve ana sözleşme hükümlerine aykırı hareket edilmesi, tarımsal işletmelerinin bulunduğu yerleşim biriminin kooperatif çalışma alanından çıkarılması gibi sebepler ortaklıktan çıkarılmanın özel sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸

Kura çekimi sonunda kendilerine düşen konutları kabul etmeyenler ile tapuda kendi adlarına tescilinden önce konutlarında yaptıkları tahribat veya tadilatı yazılı ihtara rağmen düzeltmeyenlerin ortaklıktan ihraç edilmesi konut yapı kooperatiflerine özgü ihraç nedenleri arasında yer almıştır.⁹

2) *Tarımsal amaçlı kooperatifler ile tarım kredi kooperatiflerinin kuruluş ve denetimleri* Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, *yapı kooperatiflerinin kuruluş ve denetimleri* Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, *bu kooperatiflerin haricindeki kooperatif ve üst kuruluşlarının kuruluş ve denetimleri* Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

3) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 8/1. Maddesine göre kooperatife ortak olabilmek isteyen gerçek kişilerin medeni hakları kullanma (fiil) ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir.

4) <http://koop.gtb.gov.tr/data/54917b0df293703cbcd0b59/2-KARAYOLU%20YOLCU%20TA%C5%9EIMA%20KOOPERAT%C4%B0F%C4%B0%20ANAS%C3%96ZLE%C5%9EMES%C4%B0.pdf>

5) <https://www.csb.gov.tr/db/igdir/webmenu/webmenu3336.pdf>

6) http://www.tarimkredi.org.tr/files/Tarim_Kredi_Kooperatifleri_Anasozlesmesi.pdf

7) [http://koop.gtb.gov.tr/data/5343a505487c8efae0b024f2/TARIM%20SATI%C5%9E%20KOOPERAT%C4%B0F%C4%B0%20ANAS%C3%96RNEK%20ANAS%C3%96ZLE%C5%9EMES%C4%B0%20\(ASIL%20N%C3%96CSHA\).pdf](http://koop.gtb.gov.tr/data/5343a505487c8efae0b024f2/TARIM%20SATI%C5%9E%20KOOPERAT%C4%B0F%C4%B0%20ANAS%C3%96RNEK%20ANAS%C3%96ZLE%C5%9EMES%C4%B0%20(ASIL%20N%C3%96CSHA).pdf)

8) http://www.tarimkredi.org.tr/files/Tarim_Kredi_Kooperatifleri_Anasozlesmesi.pdf

9) <https://www.csb.gov.tr/db/igdir/webmenu/webmenu3336.pdf>

Görüleceği üzere, ortaklıktan ihraç nedenleri her kooperatifte karşılaşılabilen genel sebepler ile kooperatiflerin faaliyet alanına göre ortaya çıkan özel bazı sebeplerden oluşmaktadır.

Ancak hangi sebebe dayanırsa dayansın bir ortak hakkında ihraç kararı verilebilmesi için ihraca ilişkin sebebin ana sözleşmede açıkça yazılı olması, ayrıca çıkarmaya ilişkin kararın da genel hukuk kurallarına, ahlaka, abada aykırı olmaması gerekmektedir.

III - İHRACA YETKİLİ ORGAN ve ORTAĞIN İTİRAZ HAKLARI

Kooperatiflerde ihraca esas yetkili organ genel kurul olarak belirlenmiş, ancak ana sözleşme ile bu hakkın yönetim kurulunca kullanılabilmesi imkanı getirilerek yetki devri yapılmıştır. (KK Md. 16/2)

Bu hüküm doğrultusunda kooperatif ana sözleşmelerine ortaklıktan ihraca yönetim kurulunun yetkili olduğuna dair hükümler konulmuştur.

Ancak tarım kredi kooperatiflerinde ortaklıktan ihraca yönetim kurulunun karar vereceği belirtilmekle birlikte bu kararın ancak genel kurulun onayı ile hüküm ifade edeceğine yönelik ifadeler yer verilmiştir.¹⁰

Bununla birlikte tüm kooperatif türlerinde ortaklıktan ihraca ilişkin karara karşı yargı yolu açık tutulmuştur.

Kooperatifler Kanunu'na göre hakkında ihraç kararı verilen ortağın genel kurula itiraz hakkı olduğu gibi bu hakkını kullanmadan doğrudan ihracın iptaline yönelik dava açma hakkı bulunmaktadır. (KK Md. 16/3)

Buna göre, ortağın ihraç kararına karşı itirazına ilişkin iki seçeneği mevcuttur.

Şayet çıkarılma kararı yönetim kurulunca verilmiş ise hakkında çıkarılma kararı verilen ortak bu kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren üç aylık süre içinde itiraz davası açabileceği gibi yapılacak ilk genel kurulda görüşülmek üzere genel kurul nezdinde de itirazda bulunabilecektir.

Bu itirazın görüşülebilmesi için konunun genel kurul gündemine alınması gerektiğinden genel kurul nezdinde itirazda bulunan ortak durumu noter aracılığı ile yönetim kuruluna bildirecek ve konu yönetim kurulunca ilk toplanacak genel kurul gündemine eklenecektir. (KK Md. 16/3)

Bu durumda gerek ihraç edilen ortak ve gerekse kooperatif ihraç kararı genel kurulda gündeme alınıp müzakere edilinceye kadar beklemekle mükelleftir. Bu süreç ortağın statüsünde bir değişiklik yaratmayacak, ortak tıpkı diğer ortaklar gibi tüm hak ve vecibelerden yararlanacaktır.

Çıkarılma kararı genel kurulca verilmiş ise ihraç edilen ortak bu karara karşı doğrudan itiraz davası açabilecektir.

Ancak, ihraç edilen ortak genel kurul nezdinde itirazda bulunmuş ise eş zamanlı olarak konuyla ilgili dava yoluna gidemeyecektir. (KK Md. 16/3)

Bununla birlikte ihraç edilen ortak genel kurula itiraz etmiş ve bu itiraz sonucunda genel kurul ihraç kararını onaylamış ise ortak yargıya başvurabilecektir.

Bu noktada ortağın genel kurul kararı aleyhine açacağı dava da üç aylık süreye tabi olacaktır.

10) http://www.tarimkredi.org.tr/files/Tarim_Kredi__Kooperatifleri__Anasozlesmesi.pdf

Kanun'da bu hususta açık bir hükme yer verilmemiş olmakla birlikte, ihraç edilen ortağın yönetim kurulunun ihraç kararı aleyhine genel kurula itirazı sonrasında bu organ tarafından verilecek karara karşı itiraz davası hakkını saklı tutulması ve bu dava süresinin yasada üç ay olarak öngörülmüş olması nedeniyle söz konusu davanın genel kurul kararının ortağa tebliğini takip eden üç ay içinde açılacağı anlaşılmaktadır.

Öğretide de bu yönde verilmiş birçok karar bulunmakta ve ortaklıktan çıkarma kararlarındaki davanın her halde bu kararın ortağa tebliğinden itibaren üç ay içinde açılacağı yerleşmiş bir içtihat kararı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹

Ancak her iki halde de ortağın kooperatiften ihracının yönetim kurulunca talep edilmesi gerekmekte olup, kooperatif denetçilerinin veya başka bir ortağın diğer bir ortağın ortaklıktan ihracını isteme hakkı¹² bulunmamaktadır.

IV - KARARIN ORTAĞA TEBLİĞİ

Yukarıda yer verdiğimiz bilgilerden görüleceği üzere çıkarılma kararının ortağa tebliği, bu işlemle birlikte ortağın dava açma süresinin başlaması nedeniyle son derece önemlidir.

Diğer bir ifadeyle yönetim kurulu veya genel kurulca alınmış bir çıkarılma kararı ortağa tebliğ edilmediği sürece geçerlilik kazanmamaktadır.

Kooperatifler Kanunu'nda çıkarılma kararının ortağa tebliğ edilmek üzere on gün içinde notere tevdi edileceği hüküm altına alınmıştır.(*KK Md.16/3*)

Burada önemli olan noktalardan biri de ortaklıktan çıkarma kararını hangi organ vermiş olursa olsun, kararın gerekçelerinin ortağa tebliğ edilecek yazıda açıkça yer alması yönündeki zorunluluktur.

Diğer bir ifadeyle, hakkında çıkarılma kararı verilen ortağın ana sözleşmenin hangi maddesi kapsamında ortaklıktan ihraç edildiği konusunda tam ve net olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Ancak, noter vasıtasıyla tebligat yapılması ihraç kararının geçerliliği için elzem şartlardan biri değildir.

Diğer bir ifadeyle tebligatın PTT, kurye ile de yapılması mümkündür.¹³

Ancak tebliğin ortağın bizzat kendisine yapılması gerekmekte olup, örneğin ortağın vekiline yapılması üst mahkemece kabul edilmemiştir.¹⁴

Yine Yargıtayca, dava süresi içinde açılmamış olmakla birlikte davacının bu hakkını kullanmasının davalı tarafından yapılan bir takım hileli ve oyalamaya yönelik hareketleri nedeniyle engellenmiş olması halinde sürenin geçtiğinin kabul edilemeyeceğine hükmedilmiştir.¹⁵

Diğer taraftan, hakkında ihraç kararı verilen ortağın genel kurula itiraz etmesi ve ortağın da iştirak ettiği genel kurulda bu itirazı reddederek ihracı onaylaması halinde ihraç kararı ile ilgili olarak ayrıca ortağa bir tebligat yapıp yapılmayacağı irdelendiğinde öğretide bu hususta birbirinden

11) Y.11.HD.E.1983/3811 K.1983/3952 T.30/09/1983 Y.T.D.12/10/1971 E.1971/4089 K.6252

12) Y.11.HD.T.05/12/1983 E.5386 K.5449

13) Y.11.HD.T.13/03/1978 E.1153 K.1110

14) Y.11.HD.T. 03/03/1980 E.1061 K.992

15) Y.23.HD.E. 2011/3130 K.2012/556

farklı kararlar alındığı görülmektedir. Zira üst mahkemece verilen bir kararda davacının durumunun genel kurulda görüşülüp çıkarılma kararının kendisine bildirildiği halde dava açmamak suretiyle bu hakkını kaybettiği hükme bağlanmış iken¹⁶ diğer bir kararda ortağın genel kurulda bulunmasının tebliğ yerine geçmeyeceği ifade edilmiştir.¹⁷

Kanımızca ortağa Kanun'da tanınan dava hakkının başlangıcı ortağın ihracını öğrenmesine bağlı kılındığından, önemli olan ortağın ihraç kararını öğrenmesi olup ispat edilebildiği sürece öğrenmenin biçimi üzerinde çok durulmamalıdır.

Dolayısıyla genel kurula hakkındaki ihraç kararını öğrenen ortağa ayrıca tebligat yapılmasına lüzum olmadığı, bu kararın verildiği an itibariyle ortağın üç aylık dava açma süresinin işlemeye başladığı; benzer diğer durumlarda ise yönetim kurulunun ihraç kararının ortağa tebliğ edildiğini ispat ettiği sürece başkaca tebligat enstrümanlarını kullanabileceği düşünülmektedir.

III - SONUÇ

Kooperatiflerde açık kapı ilkesinin gereği olarak serbest giriş çıkış ilkesi mevcuttur. Bu ilke gereğince bir kimse kooperatife ortak olmaya zorlanamayacağı gibi ortağın iradesi dışında ortaklığına da son verilemeyecektir.

Ancak, kooperatif ortaklarının ortaklık şartlarını yitirmesi, mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya kooperatif ana sözleşmesinde yazılı diğer sebeplerle ortaklık şartlarını yitirmesi halinde ihracı söz konusu olabilecektir. İhraca ilişkin yetki esasen genel kurula ait olup, bu organ tarafından yönetim kuruluna devredilebilmektedir.

Ancak ihraç kararı hangi organ tarafından verilirse verilsin karara karşı yargı yoluna gidilmesi imkanı bulunmakta, ayrıca yönetim kurulunca verilen ihraç kararlarına karşı dava açmadan önce genel kurula itiraz edilebilmektedir.

Bununla birlikte söz konusu dava kararın ortağa tebliğinden itibaren üç aylık süreye tabi olup, hak düşürücü nitelikteki bu sürenin sona ermesi ile birlikte dava imkanı da ortadan kalkmakta, ihraç kararının ortağa usulünce tebliğ edilmemesi de kararın geçersiz olmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle gerek çıkarılma kararını veren kooperatif yöneticilerinin ve gerekse karara karşı itirazda bulunmak isteyen ortakların kararın tebliğinde gerekli çaba ve özeni göstermesi oldukça önem taşımaktadır.

16) Y.11.HD.T.22/10/1985 E.1985/4521 K.1985/5478

17) Y.11.HD.T.1981 E.1981/471 K.1981/834

ESNAF VE SANATKARLAR MESLEK KURUŞLARI'NIN KAYIT ÜCRETİ, AİDAT VE GECİKME ZAMLARINI TAHSİL ETME USULÜ

Yasin YAVUZ*

Giriş

5362

sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu 21/06/2005 tarihli ve 25852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, Kanun'un yayımlanmasından sonra birçok yönetmelik

düzenlenmiştir. Bu yönetmeliklerden biri de kayıt ücreti ve üyelik aidatları ile ilgilidir. Gerek Kanun gerekse Yönetmelik'te kayıt ücreti ve yıllık aidatların nasıl tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla, makalemizde öncelikle esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşlarındaki kayıt ücreti, yıllık aidat ve gecikme zammı ile ilgili mevzuata değineceğiz.

Daha sonra gecikme zammının tahsili ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlara ve önerilerimize yer vereceğiz.

Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidatların Tahsilatı İle İlgili Düzenlemeler

5362 sayılı Kanun'un "**Kayıt ücreti, aidat, katılma payı, düzenlenecek belge ve hizmet ücretleri**" başlıklı 61'inci maddesinde üyelerin odalara, odaların birlik ve federasyonlara, birlik ve federasyonların Konfederasyona ödeyeceği kayıt ücreti, yıllık aidat ve katılma payları ile esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının düzenledikleri belge ve yaptıkları hizmet karşılığı aldıkları ücretler düzenlenmiştir.

Buna göre üyenin sicile ilk kayıt yapılması sırasında ödeyeceği kayıt ücreti, asgari ücretin onda birinden az, yarısından fazla olamaz. Kayıt ücreti, esnaf ve sanatkârların sicil kaydı esnasında sicil müdürlüğü tarafından tahsil edilir; kayıt ücretinin yarısı sicil ihtiyacında kullanılmak üzere birlik adına açılacak banka hesabına, diğer yarısı ise ilgili odanın banka hesabına aktarılır. Üyenin odaya ödeyeceği yıllık aidat, asgari ücretin onda birinden az, yarısından fazla olamaz ve kayıt ücretinin alındığı yıl için ayrıca yıllık aidat alınmaz.

Diğer taraftan, Odaların birlik ve üyesi oldukları federasyonlara, birlik ve federasyonların Konfederasyona ödeyecekleri kayıt ücreti, asgari ücretin yarısından az, tamamından fazla olamaz. Odaların birlik ve üyesi oldukları federasyonlara, birlik ve federasyonların Konfederasyona, her

*Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı,
yasinyavuz1988@hotmail.com

yıl ödeyecekleri katılma payı, ödemeyi yapacak esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşunun bir önceki yıl gayri safi gelirlerinin % 3'üdür. Katılma payı hesaplamasında; 5362 sayılı Kanuna göre üst kuruluşlardan satın alınan evrakın maliyet bedeli ile bu Kanun dışındaki diğer kanuni düzenlemeler nedeniyle elde edilen gelirlerin maliyet bedelleri ve bunlar için yapılan giderler gayri safi gelirden mahsup edilir.

Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının düzenledikleri ve onayladıkları belgeler ile yaptıkları hizmet karşılığında alacakları ücretlerin miktar ve oranı ise maktu olanlarda 5362 sayılı Kanunun 61'inci maddesinin (a) ve (b) bentleri uyarınca belirlenecek miktarın onda birinden, nispi olanlarda ise belgede geçen değer binde onundan fazla olamaz.

Ayrıca Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları tarafından tahsil edilen her türlü gelir, tahsilatı yapan ilgili meslek kuruluşunun banka hesabına yatırılacak olup, esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları ve sicil müdürlüğü hesabına intikal eden paraların meslek kuruluşlarına aktarılacak miktarları, elektronik ortamda tahsil edildikleri anda ilgili meslek kuruluşunun banka hesabına intikal ettirilir.

Öte yandan, kayıt ücreti kayıt esnasında, yıllık aidat nisan ve ekim aylarında iki eşit taksitte ödenecek olup, Oda kaydını sildiren üyelerin aidatı üye kaydının silindiği ay itibarı ile alınır. Süresi içinde ödenmeyen yıllık aidat ve katılma payları için esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları yönetim kurullarınca verilen kararlar ilam hükmünde olup icra dairelerince yerine getirilir. Gecikme zammı, yıllık aidatın ve katılma payının bir mislini geçemez ve yıllık aidatlarını ödemeyen üyelere, ödeme yapılıncaya kadar odaca yapılacak hizmetler ile düzenlenecek ve onanacak belgeler verilmez.

Buraya kadar 5362 sayılı Kanun'da yer alan hükümler açıklanmış olup, Esnaf ve Sanatkarların Ödeyecekleri Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Hakkında Yönetmeliğin "**Kayıt ücreti**" başlıklı 5'inci maddesinde;

Kayıt ücretinin, esnaf ve sanatkârların sicile ilk kayıt yapılması sırasında sicil müdürlüğü tarafından tahsil edileceği, kayıt ücretinin yarısının, sicil ihtiyacında kullanılmak üzere birlik adına açılacak banka hesabına, diğer yarısının da ilgili odanın banka hesabına aktarılacağı,

Kayıt ücretinin alındığı yıl için üyelere ayrıca yıllık aidat alınmayacağı, ancak, oda veya sicil kaydı silinenlerin aynı yıl içinde tekrar kayıt edilmeleri hâlinde, kendilerinden kayıt ücretinin tahsil edileceği, Aynı çalışma bölgesi içinde meslekleriyle ilgili yeni bir ihtisas odası kurulan üyelerin kayıtları, yeni kurulan ihtisas odasına devredileceği, bu üyelerin, devredildikleri ihtisas odasına kayıt ücreti ödemeyecekleri,

Birden fazla meslekten dolayı sicile kayıtları yapılan esnaf ve sanatkârların, ilgili ihtisas odalarına ayrı ayrı kayıtları yapılacağı ve kayıt ücretinin de her bir meslek için ayrı ayrı tahsil edileceği, Hususları düzenlenmiştir. Bahse konu Yönetmeliğin "**Yıllık aidat**" başlıklı 6'ncı maddesinde;

Yıllık aidatın, nisan ve ekim aylarında iki eşit taksitte ödeneceği, birden fazla meslekten dolayı sicile kayıtları yapılan esnaf ve sanatkârların, karma odaya her bir meslek için ayrı ayrı kayıtları yapılacağı ve sadece yıllık aidat tutarı daha yüksek olan mesleğin aidatının tahsil edileceği,

İhtisas odasına kayıtları devredilen üyelerin, eski odalarına o yılın aidatını ödemiş iseler, yeni odaya takip eden yıldan itibaren yıllık aidatı ödeyecekleri, şayet, eski odalarına o yılın aidatını ödemiş iseler, yeni odaya devredildikleri tarihten itibaren yıllık aidatın, yılın kalan aylarına isabet eden kısmını devredilen odaya ödeyecekleri, Oda kaydını sildiren üyelerin aidatlarının hesaplanmasında, o yıl için üyeden alınması gereken yıllık aidatın on iki aya bölünmesi suretiyle elde edilen aylık tutarın, kaydın silindiği ay dâhil olmak üzere tahsil edileceği, yıllık aidat peşin

ödenmiş ise, üyelikte geçen aylara ilişkin aidat tutarı mahsup edilerek kalan kısmın üyeye iade edileceği,

Yıllık aidatlarını ödemeyen üyelere, ödeme yapılincaya kadar, odaca verilen hizmetler ile düzenlenecek ve onanacak belgelerin verilmeyeceği, süresi içinde ödenmeyen yıllık aidatlar için alınacak gecikme zammı tutarının, yıllık aidatın bir mislini geçemeyeceği ve bunlar ile ilgili esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları yönetim kurullarınca verilen kararların ilam hükmünde olup icra dairelerince yerine getirileceği, yıllık aidat ile bunlara ait kesinleşen gecikme zamlarının tahsil zaman aşımı süresinin beş yıl olduğu, beş yıl içinde tahsil edilmeyen yıllık aidat ve gecikme zamlarının terkin edileceği,

Hususları hüküm altına alınmıştır.

Gecikme Aidatının Hesaplanma Şekli

Burada geciken aidatların gecikme zammının nasıl hesaplanacağı hususu gündeme gelmektedir. Bu konuda 2007 yılına kadar farklı görüşlerin olduğu, bu tarihe kadar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un esas alındığı görülmektedir. Daha sonra tüm esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşlarının 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'u uygulamasının uygun olacağına dair TESK tarafından 27/07/2007 tarihinde bir Genelge düzenlendiği ve bu şekilde uygulama birliğine gidildiği anlaşılmıştır.

Dolayısıyla, gecikme zammının hesaplaması hususunda 27/07/2007 tarihinde TESK tarafından çıkarılan Genelge'nin göz önünde bulundurulması yerinde bir uygulama olacaktır. Öte yandan, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı uygulamasına entegre olan esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları her bir üyenin ne kadar yıllık aidat ve gecikme zammı borcunun olduğunu otomatik olarak görebilmektedir.

Sonuç

Yukarıdaki mevzuat hükümler birlikte değerlendirildiğinde Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları tarafından 5362 sayılı Kanun'un "**Kayıt ücreti, aidat, katılma payı, düzenlenecek belge ve hizmet ücretleri**" başlıklı 61'inci maddesi ile Esnaf ve Sanatkarların Ödeyecekleri Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Hakkında Yönetmeliğin "**Yıllık aidat**" başlıklı 5 ve 6'ncı maddesine uygun hareket etmeleri yerinde olacaktır.

Esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları tarafından 5362 sayılı Kanun'un 61'inci maddesi ile Esnaf ve Sanatkarların Ödeyecekleri Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesi uyarınca son 5 yıl içerisinde ödenmeyen yıllık aidatlar için yıllık aidatın bir mislini geçmeyecek şekilde TESK'in gecikme zamlarına ilişkin 27/07/2007 tarihli Genelgesi'ne göre gecikme zammı hesaplanıp tahsili yoluna gidilmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Öte yandan, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı uygulamasına entegre olan esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşları her bir üyenin ne kadar yıllık aidat ve gecikme zammı borcunun olduğunu otomatik olarak görebilmektedir.

Kaynakça

- * 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
- * Esnaf ve Sanatkarların Ödeyecekleri Kayıt Ücreti ve Yıllık Aidat Hakkında Yönetmelik
- * 27/07/2007 Tarihli TESK Genelgesi
- * 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun
- * 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun
- * <http://esnaf.gtb.gov.tr/>

GÜÇLÜ TEMELLERE SAHİP ÜRETİM EKONOMİSİ

*Afşin Şahin**

Güçlü temellere sahip bir ekonomi ancak reel sektörün inovatif ve katma değeri yüksek ürünlere odaklanması ile mümkündür.

Türkiye'ye derecelendirme kuruluşlarının verdiği notlar mevcut ekonomik görünümü ne kadar yansıtmaktadır? Bu konudaki belirsizlikler ortadan kaldırılmalıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere süreci devam edecek midir? Bu konudaki belirsizlikler ortadan kaldırılmalıdır.

İktisadi krizler ve şoklar karşısında, dayanıklılık düzeyleri ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

Örneğin Türkiye'de 2000 ve 2001 krizlerini takiben, bankacılık ve finans piyasalarındaki aksaklıklardan ve büyük noksanlıklardan kaynaklı büyük bir buhran yaşanmıştır.

Krizden ders çıkartabilen piyasa oyuncuları, 2008 krizini daha az bir hasarla atlattırlar.

Ancak gelişmelerden arta kalan belirsizlik kavramı, ekonomik dinamikleri olumsuz etkilemeye devam etmektedir.

Belirsizlikler, sağlam ekonomik temeller ve üretim ekonomisinin oluşumunda engeldir.

Kısa vadede önemli dalgalanmalar yaşanmakta, sermaye girişinin hacmine bağlı olarak ekonomik çevrim hareketleri sıklaşmaktadır.

Sermaye hareketlerine bağımlı bir ekonomi hacı yatmaz gibi esnek olmakta ancak devrilmemektedir.

Güçlü temellere dayalı bir ekonomi ise reel sektörün üretimine ve istihdama odaklanmalıdır.

İktisatta benzetme yardımıyla kullanılan bir başka kavram zombi ekonomisidir.

John Quiggin, 2010 yılında çıkardığı kitabının ismini Zombi Ekonomisi koymuş ve bu tipe giren

**1 Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Bankacılık Bölümü, Ankara,
E-mail: afsinsahin@gazi.edu.tr, Tel: 0 312 2162197.**

iktisadi kurallar, bu isimle anılmaya başlanmıştır.

Yani ekonomide teorilerin aslında öldüğünü ama etrafımızda halen dolaştığını ifade etmektedir. İktisat teorilerinin bazıları gerçek dünyayı tam olarak yakalayamamaları nedeniyle eleştirilebilmektedir.

Örneğin Quiggin (2010, s. 79)'e göre, Dinamik Stokastik Genel Denge (DSGE) modelleri finansal krizler sonrasında zombi şeklinde yaşamaktadırlar. Quiggin (2010, s. 115)'e göre DSGE modellerinin krizi tahmin etmekteki rolü ve içeriği tamamen bir fiyaskodur. Soros (2008, s. 104)'a göre de ekonomide finansal kriz sonrası paradigmaya göre, finansal piyasalardaki olaylar tarih gibi yorumlanmaya başlanmıştır.

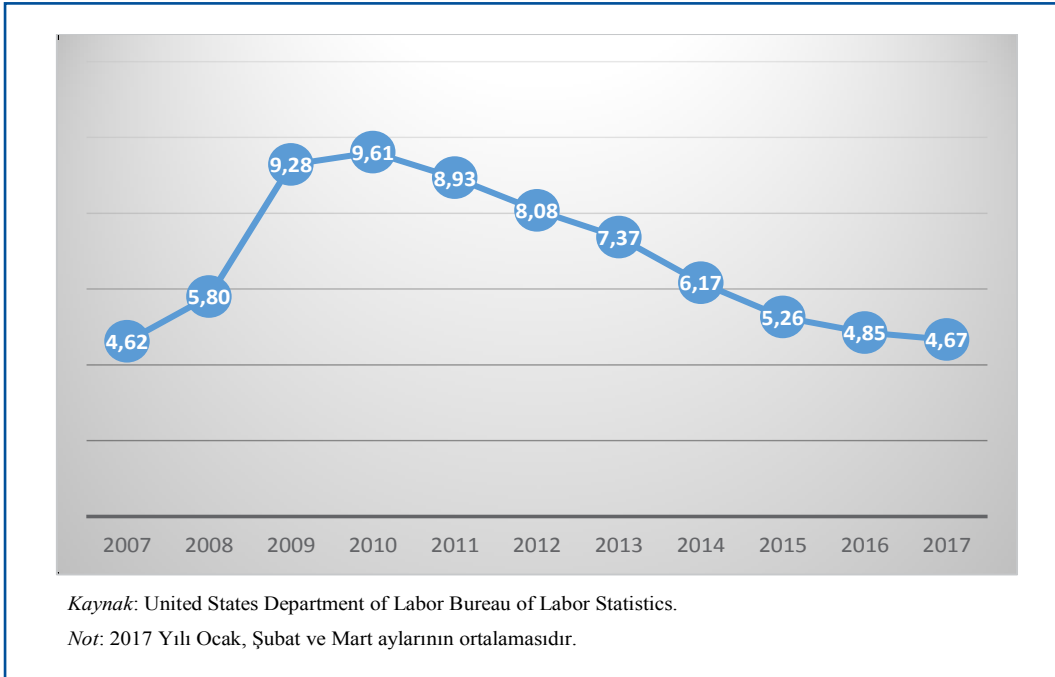
Ona göre geçmiş belirlenebilmekte ancak gelecek belirsizliğini korumaktadır.

Aslında Quiggin ve Soros'un eleştirileri özünde birbiri ile örtüşmektedir. Çünkü DSGE modelleri kalibrasyon sonucu katsayılar üretmekte ve bir nebze geleceği öngörme gibi bir amacı içermeyebilmektedir.

Edge ve Gürkaynak (2010) da Merkez Bankaları'nın enflasyon ve büyüme gibi değişkenlerin tahmininde yoğun olarak yararlandığı DSGE modellerinin gücünü incelemekte ve BVAR, yeşil kitap tahminleriyle karşılaştırmaktadır. VAR ile DSGE modelleri rekabeti geçmişten beri aslında devam etmektedir.

Ancak yeni çalışmalarla konu aydınlanmaya başlamıştır. Edge ve Gürkaynak (2010)'da DSGE modellerinin tahmin kabiliyetinin zayıf olduğunu öne sürülmektedir. Finansal krizlerin bu bakımdan bize gösterdiği en büyük olgu, teorilerin gözden geçirilmesi zorunluluğu ve geleceği tahmin tekniklerinin önemli ölçüde geliştirilmesi gerekliliğidir.

2008 Ekonomik Krizi sonrası, uluslararası derecelendirme kuruluşları çok büyük bir itibar kaybına uğramış ve derecelendirme notları eleştiriye tabi tutulmuştur. Kriz öncesi neden not düşürdükleri tam anlaşılmadan, kriz sonrası ABD'nin notunu hızla yükseltmişlerdir.

Ya da Türkiye'nin not artırımı ve azaltım süreçlerinde birçok esrarengiz maskeli balo durumu yaşanmıştır. Netice itibarıyla derecelendirme kuruluşlarının kıstasları, kriterleri bilinmeli ve Türkiye ekonomisinin son yıllarda aldığı negatif kredi derecelendirme notunun mevcut ve gerçek durumu yansıtmayı yansıtmadığı netleştirilmelidir.

Yakın zamanda yaşanmış küresel finansal kriz tekrar hatırlanırsa: Mankiw (2016, s. 580)'e göre, 2008 iktisadi krizin anatomisi şu şekildedir: Finansal varlık balonu söndüğünde, finansal kuruluşlar ödeme gücünü çeker, finansal kuruluşlarda güven azalır, kredi sıkışıklığı yaşanır, toplam talep düzeyi azalır, resesyon yaşanır.

Daralmayı takiben Okun Yasası gereğince de işsizlik oranı artmaktadır. Örneğin 1929 Buhranı'nda işsizlik oranı %25'e kadar yükselmiştir.

2008 krizinde Grafik 1'de görüldüğü gibi işsizlik %9.6'a dayanmıştır. Moody's Avrupa Birliği'nde artan riskleri takiben, 14 Şubat 2012'de Avusturya, Fransa, İtalya, Malta, Portekiz, Slovenya, İspanya ve İngiltere'nin dış borç kredi notlarını düşürmüştür (Moody's, 2012).

Türkiye finansal piyasaları da kısa bir süre sonra Moody'sin AB ülkeleri not indirimine olumsuz tepki vermiştir. 14 Mart 2012'de Fitch Yunanistan'ın eski tahvillerinin notunu C düzeyinde bırakmış ve temerrüt seviyesinde tutmuştur.

AB Yunanca bir kelime olan krizden Yunanistan nedeniyle çıkamamıştır ve tartışma sürecine girmiştir. Yunanistan, İtalya, İspanya ve İrlanda borç sorunu AB'nin ekonomik temellerini sarsmaya başlamıştır. Hatta Yunan adalarının satılması 24 Ağustos 2012'de Yunanistan başbakanı tarafından önerilmiştir.

Görüldüğü gibi ekonomileri tüketim ve turizm gibi hizmetler sektörüne bağımlı Yunanistan gibi ülkeler dışa bağımlı ve dış kırılganlıklara daha fazla duyarlı olmaktadır. Yunanistan ekonomisinin, kriz sonrasında borç yapısı çabuk bozulmuş ve tasarruf oranı hızla düşmüştür.

AB borç krizi yaşamış, önemli bütçe sorunları ile karşılaşmıştır. İngiltere gibi ülkeler AB'den çıkma kararı almışlardır. Dolayısıyla, Türkiye'nin 3 Ekim 2005 tarihinde AB ile başladığı katılım müzakerelerindeki küresel iktisadi ve siyasi koşullar ile mevcut koşullar karşılaştırıldığında, önemli ölçüde farklılıklar söz konusudur.

Mevcut durumda, müzakere sürecindeki belirsizliklerin azaltılması, on yıl öncesine göre daha önem taşımaktadır. Bu bakımdan müzakere süreci ile ilgili belirsizliklerin azaltılması Türkiye ekonomisinin yararına olacaktır.

Kaynaklar

EDGE, Rochelle ve GÜRKAYNAK, Refet (2010). "How Useful are Estimated DSGE Model Forecasts for Central Bankers", Brookings Papers on Economic Activity, Fall, 209-244.

MANKIOW, Gregory N. (2016). Macroeconomics, Ninth Edition, Worth Publishers, New York, USA.

MOODY'S (2012). "Rating Action: Moody's Adjusts Ratings of Nine European Sovereigns to Capture Downside Risks", Moody's Investor Services.

QUIGGIN, John (2010). Zombie Economics, How Dead Ideas Still Walk Among Us, Princeton University Press, Princeton and Oxford.

SOROS, George (2008). The New Paradigm for Financial Markets, Public Affairs Ltd., London.

MOTİVASYON, KUŞAK FARKLILIKLARI VE VERİMLİLİK ÜZERİNE ETKİLERİ

Yeter DEMİR USLU*

1. Giriş

Günümüz şartlarında rekabet avantajı sağlayabilmek için işletmeler, en önemli girdilerinden biri olan insan faktörünün en üst düzeyde çalışmasını sağlamak için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

Ancak genel olarak bu çalışma ve faaliyetlerin çoğu çalışanların verimliliğini artırma konusunda yoğunlaşmıştır.

Bu kapsamda çalışanların verimliliğini artırmak için öncelikle motivasyon artırma yöntemleri önemli bir paya sahiptir.

İş görenlerin ihtiyaç, amaç ve beklentilerini doğru bir şekilde tespit edip yorumlayan bir İnsan Kaynakları departmanı çalışanları motive edecek politika ve uygulamalar geliştirebilir.

Akabinde başarılı bir motivasyon süreci sonrasında ise işletmelerin verimliliğinde artış kaçınılmaz olacaktır (Yumuşak, 2008).

İnsan Kaynakları departmanı bir örgütün iç ve dış çevresindeki fizyolojik, psikolojik; sosyal ve kültürel durum ve gereksinimleri yorumlayıp bunları iş görenlere, sahip oldukları jenerasyonel farklılıklar dikkate alınarak, motive edici uygulamalarla aktarılabildiği takdirde iş gören verimliliği ve sonrasında da örgüt verimliliği artacaktır.

Türkiye'nin yanı sıra dünyanın hemen her ülkesinde faaliyet gösteren işletmelerin karşı karşıya kaldığı jenerasyonel farklılıklar bulunmaktadır.

Günümüz işletmelerinde farklı pozisyonlarda bulunan farklı kuşak temsilcilerini aynı motive edici araçları kullanarak aynı oranda motive etmek çok güçtür.

Yöneticilerin astlarını motive etmeleri iş ortamlarının iş görenin tatminini sağlayacak şekilde geliştirmekle sağlanır.

Böylelikle çalışanların bireysel tatmininin sağlanırken buna ek olarak işletme amaçlarının gerçekleşmesi de sağlanmış olur.

* Doç. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

Yani işletmelerde, iş göreni mutlu kılan soyum noktalarının sürekli olarak aranması ve çalışanların bu noktalara ulaştırılması gerekir.

Yöneticilerin motivasyonu en üst düzeye çıkarması için ise insan davranışlarını ve farklılıklarını çok iyi anlaması gerekir (*Özdemir & Muradova, 2008*).

Yöneticilerin her kuşağa farklı özelliklerini bilerek yaklaşması, işletmede çalışan tüm iş görenlerin motivasyonunu olumlu etkileyecek ve verimliliği de artıracaktır.

Farklı çağın şartlarına, sıkıntılara, gelişim ve değişimlerine şahit olmuş, farklı ödevlerle sorumlu olmuş farklı kuşakların temsilcileri arasında yaşanan huzursuzluklar işletmelerin verimlilik hedeflerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Bu yüzden, örgüt işlevlerinin başarıyla hayata geçirilmesi için çalışanlar arasındaki jenerasyonel farklılıklarının etkin bir biçimde yönetilmesi önem kazanmıştır (*Erden Ayhün, 2013*).

1. Kuşaklar ve Kuşaklar Arası Farklılıklar

Kuşak; genel olarak aynı yıllarda doğan ve aynı çağın sosyal, politik ve ekonomik şartlarına maruz kalan, benzer sorumluluklarla yükümlü olan kişiler topluluğuna denir (*Williams & Page, 2011*).

İnsanlar büyüdükleri dönemin ekonomik, toplumsal ve sosya-kültürel durumlarına bağlı olarak farklı karakter özelliklerine, farklı bakış açılarına ve pek çok konu hakkında farklı algı ve düşüncelere sahip olmaktadır (*Berkup, 2015*).

Kuşak tanımlamaları yapılırken ana odak nokta insanların aynı yaş döneminde benzer durum, olay ve hatta felaket vb. etmenlere maruz kalmasıdır.

Ancak, söz konusu beşer olduğu için aynı kuşağı temsil eden her bireyin de benzer olaylara aynı tepkileri vermesini beklemek yanlış olur.

Günümüzde bireylerin farklılıklarını oluşturan faktörlerde oldukça hızlı değişim yaşandığı için üç veya dört farklı kuşağın temsilcileri aynı ortamlarda yer alabilmektedir.

Söz konusu kuşakların örgütlerine bakış açıları, çalışma ortamlarındaki istek ve taleplerine genel olarak bakıldığında (*Erden Ayhün, 2013*);

Sessiz kuşak temsilcilerinin diğer kuşak üyeleri ile karşılaştırıldığında en yüksek sadakat seviyesine sahip olduğu ve aynı zamanda da iş değiştirme kavramına da inanmamaktadırlar.

Çok çalışma, otoriteye saygı, sabır ve kurallara karşı bağımlılık bu kuşağın özellikleri arasında yer almaktadır.

Baby Boomers Kuşağı temsilcilerinin ise daha iyimser, tatminkar, sakin, hırslı ve işkolik olmalarına ek olarak aynı zamanda da örgüt içerisinde çok çalıştıkları sürece iyi bir yaşam kalitesine sahip olabileceklerine inanmaktadırlar.

X kuşağı çalışanlarının toplumsal sorunlara duyarlı, iş motivasyonları yüksek, otoriteye saygılı ve kanaatkar bir yapıya sahip oldukları kabul edilir.

Ayrıca takım çalışması, bireysel ödüller, sağlık, kişisel gelişim, çalışma ve bağlılık konuları bu kuşağın temel tutumlarını oluşturmaktadır.

Y kuşağı çalışanlarının örgüt içerisinde diğer kuşaklara oranla daha fazla özgürlük isteyen, iş konusunda seçici, daha düşük sadakat seviyesine sahip, otoriteyi kabullenmekte zorluk çekmekte aynı zamanda da girişimci ruhları da yüksektir.

Z kuşağı çalışanları örgütlerde henüz yeni yeni iş bulabilmektedir.

Bu yüzden örgüt içi davranışlarına yönelik tam bir uzlaşmaya varılamamıştır.

Ancak genel olarak; yaratıcılığa izin veren aktivitelerde bulunmak istedikleri ve sonuç odaklı oldukları görülmektedir.

Ayrıca duygulara verdikleri değerler dikkate alınmalı ve örgüt yöneticilerinin ve karar alıcılarının bu çalışanları motive etme konusunda çalışanların duygularına yönelik çalışma yapmaları gerektiğini doğurmaktadır.

Kuşaklar arası farklılıklar çalışanlar arasında iletişim, perspektif, olaylara yaklaşımları vb. unsurlar neticesinde sorunlar yaşanabilmektedir.

Bu farklılıklar örgütlerde aynı dönemde ve iş ortamında çalışan iş görenlerin istenilen seviyede etkinlik ve verimliliğe ulaşmasını engelleyebilmektedir.

Fakat, bunların aksine, söz konusu farklılıkları fırsata çevirerek, farklı bakış açısı ve düşünceleri uygun bir şekilde organize edebilen işletmeler verimlilik ve rekabet gücünü artırma konusunda rakiplerine oranla daha fazla avantaj elde edebilir.

Tablo 1: Kuşakların Örgütsel Özellikleri ve Değerleri

Baby Boomers	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
-Sadakat duyguları yüksek	- Sadakat duyguları değişken	- Sadakat duyguları az	-İşbirlikçi
- İşkollik	- Otoriteye saygılı	- Otoriteyi zor kabullenen	-Yaratıcı
-Takım çalışmasına önem veren	- Topluma duyarlı	- Bağımsızlığına düşkün	-Teknoloji ile doğan
- Kanaatkar	- İş motivasyonları yüksek	- Çok sık iş değiştiren	
- Rekabetçi	- Kanaatkar	- Bireyci	
- Teknolojiye uzak	- Kaygılı	- Teknolojiyle büyüyen	
	- Teknolojiyle ilişkisi düşük		

Kaynak: (Saracel, Taşseven & Kaynak, 2016)

Günümüzde beş farklı kuşağın temsilcileri aynı ortamda bulunabilmelerine rağmen özellikle işletmelerde aktif olarak beraber çalışan en fazla X ve Y kuşağı temsilcilerinden oluşmaktadır.

Örgütlerin yönetim pozisyonunda bulunan çalışanlar işyerinde bulunan farklı kuşak temsilcilerini iyi bir şekilde onaylayıp yorumladıktan sonra yönetmelidir.

Genel olarak kuşaklar incelendiğinde; önemli bir kısmı tecrübesiz olan Y kuşağına BB kuşağı temsilcilerinin ve hatta X kuşağının tecrübeli üyelerinin rehberlik etmesi, X kuşağına ise onları kamçılaman maddi ödüller sunulması ve Y kuşağının teknoloji bilgisinin diğer kuşaklara aktarımını sağlayacak yöntemlerle işyerinde etkinlik ve verimlilik artırılmalıdır (*Erden Ayhün, 2013*).

2. Motivasyon ve Verimlilik İlişkisi

Motivasyon hakkında çeşitli açıklama ve tanımlamalar mevcuttur.

Motivasyon kişilerin belirli bir amacı gerçekleştirmek için kendi arzu ve istekleri ile davranmalarıdır.

Örgütsel motivasyon ise örgütün ve bireylerinin ihtiyaçlarının tatminiyle sonuçlanacak bir iş ortamı oluşturularak, bireyin harekete geçmesi için etkilenmesi ve isteklendirilmesi süreci olarak tanımlanabilir (*Genç, 2013, s. 264*).

İnsanların yaptıkları iş karşılığında bekledikleri kazancın ne kadar değerli olduğu o işte ne kadar iyi çalıştığıyla doğru orantılıdır (*Filiz, 2004*).

Kuşaklar çerçevesinde bu konuya bakıldığında her kuşağın değer verdiği anlam yüklediği ödüller farklılık göstermektedir.

Buna ek olarak aynı ödüle verilen değerlerin büyüklüğünde de farklılıklar yaşanabilir.

Dolayısıyla farklı kuşak temsilcilerinin aynı ortamda çalıştığı işletmelerde tek bir motivasyon politikası veya uygulamasının örgüt genelinde istenilen seviyede olmayacağı aşikardır.

Bunun yanı sıra bir kuşağı üst düzeyde motive eden bir uygulamanın diğer kuşak temsilcilerini motive etmenin aksine tam tersi etki yaratarak örgüt içerisinde olumsuz bir havanın yaşanması da muhtemeldir.

İşletme içerisinde verimliliğin artırılması hususunda motivasyon çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır.

Çünkü motive edilemeyen ya da asgari ihtiyaçları karşılanamayan bir çalışan veya çalışan grubundan verimlilik beklenemez.

Ancak motivasyonu etkileyen tek bir unsur bulunmamakta, iş görenler çeşitli faktörlerden etkilenerek motive olabilmektedir.

Dolayısıyla bütün içerisinden tek bir faktörün çekilerek verimlilikteki değişimin diğer faktörlerle ilişkilendirilmesi hata payını beraberinde getirmektedir.

Ayrıca insanın oldukça karmaşık psikolojik yapısı da dikkate alındığında iş gücünün verimliliğini etkileyen faktörlerin etki dereceleri ve yönleriyle ayrı ayrı belirlenmesi son derece güçtür (*Yumuşak, 2008:242*).

3. Sonuç

Örgüt yöneticileri, örgüt verimliliğini artırmak için işletmelerinin en önemli parçasını oluşturan iş görenleri üst düzeyde motive etmeye çalışmaktadır.

Sanayi devrimi ile günümüz çalışma hayatı karşılaştırıldığında; çok hızlı gelişen ve farklılaşan ekonomik, sosyolojik ve kültürel değişiklikler farklı kuşak temsilcilerinin aynı örgütlerde veya pozisyonlarda bir arada çalışmasına olanak sağlamıştır.

Bu noktada ise farklı kuşak temsilcilerinin motive edilmesi için hangi yöntemlerin kullanılması gerektiği sorunu yöneticilerin zorluk çektiği konulardan birisidir.

Artık örgütlerde iki hatta üç farklı kuşağın temsilcilerini aynı motive edici unsurlar kullanmak neredeyse imkansızdır.

Bunların yanı sıra tek tip motive edici politikalar örgüt içi çatışmalara ve verimliliklerde düşüşe sebep olabilir.

Dolayısıyla günümüz işletmelerinin yöneticileri verimliliklerini artırmak için; iş gören motivasyonunu sağlamak adına işletmelerinde çalışan personelin demografik yapısını iyice analiz ettikten sonra jenerasyonel özelliklerine göre bireysel motive edici araçlar belirlemeli ve uygulamalıdır.

Bu sayede işletmeler verimliliklerini artırabilirler.

Kaynakça

Berkup, S. B. (2015). Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 93-112.

Filiz, A. (2004). Motivasyon ile Verimliliğin Yükseltilmesi. Sektörel Tanıtım Dergisi.

Genç, N. (2013). Yönetim ve Organizasyon -Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar-. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Öz, Ü. (2015). XYZ Kuşaklarının Analizi ve Y Kuşağının Örgütsel Bağlılık Düzeyi Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, S., & Muradova, T. (2008). Örgütlerde Motivasyon ve Verimlilik İlişkisi. Journal of Qafqaz University(24), 146-153.

Öztürk, Ö. (2014, 3 6). X,Y,Z Kuşakları. 03 15, 2016 tarihinde <http://www.egitimpedia.com/x-y-z-kusaklari/> adresinden alındı

Ron, Z., Raines, C., & Filipczak, B. (2000). Where Mixed Generations Work Well Together. Generations at Work: Managing the clash of Veterans, Boomers, Xers, and Nexters in your workplace. içinde New York: AMACOM.

Saracel, N., Taşseven, Ö., & Kaynak, E. (2016). Türkiye'de Çalışan Y Kuşağında İş Tatmini-Motivasyon İlişkisi. Social Sciences Research Journal, 5(1), 50-79.

Williams, K. C., & Page, R. A. (2011). Marketing to the Generations. Journal of Behavioral Studies in Business.

Yumuşak, S. (2008). İşgören Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(3), 241-251.

TÜRK DÜNYASI HUNZA TÜRKLERİ

*İrfan Ünver NASRATTINOĞLU**

İnternet, sakıncalı olduğu kadar, son derece büyük ve önemli yararları da olan bir araçtır.

Zira yaşadığımız ortamda kolay kolay göremeyeceğimiz ve öğrenemeyeceğimiz bilgileri önümüze getirerek, salt yaşadığımız ülkede değil, dünyanın her yerinde cereyan eden olaylar ve gelişmelerden haberdar olmamızı sağlamaktadır.

Örneğin ben, kısa denilecek bir zaman öncesine değin, Hindistan'daki Türk hakimiyetini ve bu kıta'ya ülkedeki Türk varlığını biliyordum ama, bunlar arasındaki Hunza Türkleri'ni bilmiyordum.

Yaklaşık bir yıl önce internette gördüğüm bir yazıyı, masaüstüne kaydettim ve daha sonra iz sürmeye başladım.

Son on yıllarda, dünyanın çeşitli ülkelerindeki birçok bilim adamı, Türk'ü araştırmaktadır.

Türk kültürü, tarihi, edebiyatı, sanatı, folkloru, konunun uzmanı bilim adamlarını hayli meşgul etmektedir.

Bunlarla, çeşitli bilimsel platformlarda karşılaşılıyor; sundukları bildirimleri, yazdıkları makale ve kitapları görüyor, dinliyor, okuyoruz.

Bunların bir kısmı, bildiğimiz konuları içermekte olsa da, zaman zaman karşımıza, bizimle ilgili bilgilerle karşılaşılıyor.

İşte, Hunza Türkleri'ni de Hélène Laberge'in, araştırmalarından öğreniyoruz.

Bu özgün tarihi çalışmayı Fransızca'dan Türkçe'ye çeviren Osman Soysal'a da şükran borcumuz vardır.

Anlaşılabileceği gibi, Hunza Türkleri Hun Türkleri'nden geliyor.

Pakistan ve Hindistan sınırında yaşayan bu insanların çok ilginç bir özelliği var... Müslüman olan bu soydaşlarımız, ortalama 110 - 120 yıl yaşıyor.

***Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı Kurucu Üyesi /
Türk Kooperatifçilik Kurumu Eski Yönetim Kurulu Üyesi**

Bunlar, 65 yaşa ulaştıklarında, bunu yolun yarısı olarak ifade ediyorlar. Kadınlar 65-70 yaş arasında anne oluyor. 100 yaşında ölenlere genç öldü deniliyor.

Hunza Türklerinin çok ilginç bir yanı da burada hiç kanser hastalığının yaşanmaması...

Bu Türkler kansere yakalanmadıkları gibi sık rastlanan diğer rahatsızlıklara da uğramıyorlar.

Bunun nedeni denizden 6 bin metre yükseklikte çok yüksek oksijeni olan bir bölgede yaşamakta olmaları; çok soğuk su içip, kendi ekip biçtiklerini yemeleridir..Onların yaşadıkları yerde tamamen doğal ortamda yetiştirilen sebze ve meyvaların, uzun yaşamalarında önemli etken olduğu anlaşılmıştır. Hunzalar topraklarını, yürekte sevilmesi ve özenle korunması gereken, Tanrının özel bir armağanı olarak kabul etmektedirler.

Bu da doğal olarak, aynı zamanda mutluluk kaynağı olan ve ödülü tadına doyum olmayan bir gıda, benzersiz bir uzun ömür, mükemmel bir sağlık ve dopdolu bir yaşam olan bir gündelik çalışmayı gerektirmektedir.

Hunza Türkleri'nin varlığını saptayan uzmanlar, onların Himalaya Dağlarında yaşadıklarını belirtiyorlar. Pakistan'da, Tacikistan, Çin, Afganistan ve Hindistan sınırlarında 1600 metre ila 2400 metre arasında değişen bir yükseklikte yer alan vadide yaklaşık 160 kilometrelik bir alana yayılmış olan bu soydaşlarımızın toplam nüfuslarının sadece 35 bin kadardır.

Hunza Türkleri, kendilerini "**Hunzakut**" şeklinde tanımlamaktadır. Yaşı hayli ileri olanların anlattıklarına göre yaklaşık 3000 yıl önce, Makedonyalı İskender 3 askerini İran'lı kadınlarla evlendirir ve onları bu bölgeye yerleştirir.

Bu yüzden Hunzalıları iri yarı, beyaz tenli ve eski Yunanlılara benzer bir fiziksel görünüme sahiptirler. Korku saçan savaşçılar, silah olarak ok ve kılıç kullanıyorlardı. Arazilerinden geçecek kervanlar, güvenli geçişleri karşılığında Hunzalıların kralı Mir'e vergi ödemek zorundaydı. Hunzalıları, İngilizlerin egemenliği altına girdikleri 1891 tarihine kadar bu düzeni sürdürmüşlerdir.

Konuştukları dilin komşu toplulukların konuştuğu Hint-Avrupa kökenli dillerle herhangi bir bağı olmaması dilbilimcilerin kafasını karıştırmıştır. En az şaşırtıcı olan varsayım bu dili Kafkas kökenli dillerle bağdaştırmandır. Ancak Bask diliyle benzerlikler içerdiği düşüncesi de destek görmektedir. Ne olursa olsun, konunun uzmanları bu dilin sonsuz nüanslara sahip olağanüstü zengin bir dil olduğunda hemfikirdirler.

Tarımsal Çalışmaları

Hunza Türkleri, Tamamıyla kendi kendine yeten bir tarzda yaşamakta ve geçimlerini tümüyle tarımsal ürünlerden, hayvanlardan ve bazı yabani bitkilerden sağlamaktadırlar. Beslenmelerinin temeli olan kayısı ağaçları gibi bilhassa meyve ağaçları yetiştirmektedirler.

Kayısının yanı sıra elma, armut ve ceviz ağaçlarıyla birlikte biraz da bağıcılıkla uğraşmaktadırlar.

Karabuğday, arpa, darı ve kaba yonca gibi tahıllar ve özellikle de şappati adını verdikleri mayasız bir ekme yaptıkları buğday ekemektedirler. Unu depolamadıkları için, kullandıkları tohumlar taş üzerinde günlük olarak öğütülmektedir. Kendilerinin yararlanmadıkları artıklar hayvanlara yem ve toprağa gübre olarak verilmektedir.

Bizim de yetiştirip tükettiğimiz havuç, lahan, ıspanak, karnıbahar, bezelye, domates, patates, turp, şalgam, fasulye, soğan, balkabağı, kavun Hunzakut'larda da bulunmaktadır.

Vurgulanması gereken bir başka husus da meyve ağaçlarına hastalık ve haşere bulaşmadığı, dolayısıyla çiftçilerin iyi ya da kötü ürün yılı sorunuyla karşı karşıya olmadan her zaman sabit bir üretim oranını yakalamanın rahatlığını yaşamasıdır.

Kayısı Hunzalıların beslenmelerinin temel taşıını oluşturmaktadır. Bölgeyi ziyaret eden gezginler sekilerde güneş altında kurumaya serilmiş meyvelerin oluşturduğu portakal renkli geniş örtüler karşısındaki hayranlıklarını dile getirmişlerdir. Hunzakut'lar hayvancılıkla da uğraşmaktadırlar. İnekleri, keçileri ve yakları vardır. Bunların sütü yağa dönüştürülmektedir. Elde ettikleri yağdan çok, aylarca hatta yıllarca muhafaza edilebilme özelliğine sahip bir peynire benzemektedir. Yağ kayın ağacı kabuğuna sarılıp buzullardan gelen soğuk su içerisinde dondurularak etkili ve dayanıklı kılan bir muhafaza işleminden geçirilmektedir. Bu yağı biraz ısıtarak durulaştırıyor ve Ghee adını verip şappati'lerinin üzerine sürerek tüketiyorlar.

Aslında toprakları yoğun bir hayvancılığa elverecek kadar verimli değildir. Dolayısıyla, yalnızca sert kış koşullarında olmak üzere çok az et tüketmektedirler. Hunzalıların kendi kendine yeten yönetim şekli beslenme tarzlarıyla sınırlı değildir. İnceliği ve dayanıklılığı nedeniyle oldukça rağbet gören koyun ve yak yününü dokuyor, çok farklı renklerde kumaşlar ve dokunması elli yıl sürmesiyle ünlü halılar yapmaktadırlar. Aynı şekilde marangozluk, demircilik, kunduracılık gibi tüm zanaatları biliyorlar. Malzemeyi hiç ziyan etmeden hayvanlarının derilerinden, dağlık patikalara ve iklime çok uygun olan ayakkabılar üretiyorlar. Eskiden yakların boynuzları bile toprağı kazmada kullanılıyordu.

Çocuklar ebeveynleriyle birlikte hareket eder ve çok küçük yaşlarından itibaren toprakla uğraşmaya başlarlar. Çok bol olmamakla birlikte sık aralıklarla yemek yerler. Kahvaltıları şappati eşliğinde genellikle bir kase taze ya da tahıllarla birlikte haşlanmış kayısıdan oluşuyor. Saat 10'a doğru aynı yemeğe taze ya da haşlanmış sebze eklenir. Aile reisinin 2, diğer bireylerin ise 1 şappati'ye hakkı vardır. Saat 13 ve 14 arasında, bu kez kışın suda yumuşatılmış yazın ise taze kayısıdan oluşan bir başka bir yemeğe sıra gelir. Ve nihayet 17 ila 19 arasında, şappati dışında, sebze ve mevsiminde, taze erik, şeftali, armut, elma ya da kayısı gibi çeşitli meyvalardan daha besleyici bir öğün yenir. Kayısı bademinden, bazı besinleri kızartma, aydınlatma, derilerini ve saçlarını korumak gibi farklı şekillerde kullandıkları bir yağ çıkartmaktadırlar.

Hunzalıların şappati dedikleri şey, buğday, arpa ve çavdardan oluşan bir karışımdan ya da bazen sadece buğdaydan ürettikleri mayasız bir yassı ekmektir. Karışım daha sonra suyla yoğurulur, ince galeteler şeklinde açılır çok az pişirilir. Şappatiyi, kimi zaman Ghee adını verdikleri şekilde yani erimiş tereyağıyla birlikte de servis ederler.

Hunza Türkleri'nin sağlıklı ve uzun süre yaşamakta olmaları, birçok bilim adamının araştırmalarına neden olmuştur. Kuykusuz bunda yedikleri şeylerin doğallığı kadar, beslenme sistemlerinin de özelliği rol oynamaktadır. Yapılan saptamalara göre, bunların yaşadıkları bölgede, başta kanser olmak üzere, ölümcül hastalıklar görülmemektedir. Keza kullandıkları suyun mineral zenginliği de sağlıklı yaşama hususunda önemlidir.

Araştırmacıların saptamalarına göre Hunza ,kadınları hiçbir sıkıntı yaşamadan kolaylıkla doğum yapmaktadır. Hamileliğin başlangıcından itibaren her türlü ağır işten kaçınırlıyor, ancak ailenin diğer üyeleriyle birlikte doğum anına kadar sürekli olarak tarlada çalışmayı sürdürürler. Zira buradaki bir halk inanışına göre hamile kadın ne kadar çok çalışırsa, doğum o kadar kolay gerçekleşir ve doğan bebek de o kadar sağlıklı olmaktadır. Doğumdan hemen sonra anne toprakla uğraşmaya devam eder. Bebek erkekse üç yıl, kız ise iki yıl boyunca anne sütüyle beslenir.

Halkın Örgütlenmesi

Hunzakut'ların politik ve dini lideri olan Mir, araştırmacılara, zengin olmak istemediklerini, çünkü

o takdirde, yaşadıkları bölgenin işgal edilerek ellerinden alınacağını söylemiştir. Ona göre bu, Hunzalılar ve yaşam tarzlarının sonu anlamına geliyordu. Başka insanların iştahını kabartacak hiçbir şeye sahip olmadıkları takdirde rahat ve özgür olacaklarını ifade etmiş ve şöyle demiştir: **“Eğer zengin olsaydık, herhangi bir ülke bizi ‘korumak’ bahanesiyle işgal edebilirdi!..”**

Hunzakutlar başka ülkelerde doğal karşılanan oluşumlarla henüz tanışmamışlardır. Onlarda hiçbir idari oluşum biçimi; ödeyecek vergi, sağlık sistemi, sigorta, para yoktur. Hunzalılar Batı Pakistan hükümeti tarafından yönetildiğinden beri gençler Pakistan Ordusunda görev almak için bölgelerini terk ediyorlar. 1960'lı yıllarda yabancıların bölgeyi ziyareti Mir'in kişisel davetine bağlı olmakla birlikte, kısıtlamalar hafifletilmiş ve Karakorum Karayolunun yapımıyla birlikte batılılar bugün Hunza köylerine rahatlıkla girebilmektedirler. Ortadan kaybolan Mir'in konutu bugün otele dönüştürülmüştür.

Yakın zamana kadar, hanedanlığı altı yüzyıla kadar dayanan bir tür kral olan Mir tarafından yönetilmişlerdi. Son Mir'e, yarısı krallığın 80 ve üzerisi yaşlılarından seçilen, on iki kişiden oluşan bir İhtiyar Heyeti yardımcı oluyordu.

Sayısı en az beşi kişi olan her Hunza aşireti, Mir ile daimi irtibatla bulunan bir muhtar tarafından yönetiliyordu. Ciddi anlaşmazlıklarda, Mir hâkim görevini üstleniyordu ve kendi başına olabileceği gibi danışmanlarıyla da birlikte verebildiği kararlar kesin ve değiştirilemez nitelikteydi.

Öte yandan Mir'in hanımı, kadınların sorunlarını tartışmak üzere her gün bir grup kadınla toplantı yapıyordu. Yakın zamanda Mir'in oğlu, ziyaretçilerden birine Hunzakut'ların kendilerini Pakistan ulusunun bir parçası olarak görmediklerini itiraf etmiştir.

Başlıca zenginliği toprak olan Hunza Türkleri'nde arazinin sadece oğula aktarılabilceğini belirleyen bir yasa vardır. Buna karşın, kız çocuğu başka varlıkları miras edebilir ve çeyiz olarak ailesinin bostanından bir meyve ağacı alabilir. Bu ağaç tüm yaşamı boyunca ona aittir; bakımını yapar ve meyvelerini toplar.

Hunzalılar Müslüman olmakla birlikte kadınlar başörtüsü kullanmamaktadırlar. Dışarı çıkmakta ve gezmekte serbesttirler ve evleriyle ilgili kararlarda kocalarıyla aynı oranda söz sahibidirler. Ebeveynler eş adayını herhangi bir Hunza aşiretinden seçer. Akraba evliliği kesinlikle yasaktır; ancak çocuğun bu seçimi kabul etmeme hakkı vardır. Boşanma olayı çok nadirdir.

Kültür ve Eğitim

1934 yılında Ağa Han, Hindistan'daki hanedanlığının yüzüncü yılı dolayısıyla yaptığı girişimlerle Hunza halkına bugünkü eğitim sistemini kazandırmıştır. Böylece Hunzakut'lar Pakistan ya da Hindistan'daki komşularına göre çok daha eğitilmiş bir halk olmuşlardır. Okullar ücretsizdir ve erkeklere olduğu kadar kız çocuklarına da açıktır.

Pakistan ve Hindistan'daki öteki halklardan farklı olarak, Hunzakut'ların çok önemli özellikleri vardır. Maneviyata çok önem verirler, güler yüzlü ve mutluluk dolu insanlardır. Otoriteye, yani Mir'e karşı büyük bir saygı, topraklarına karşı derin bir sevgi, komşularına şefkat, merhamet ve de anlayış duyarlar ve yabancılara karşı da çok konukseverdirler. Başları dik, güçlü, namuslu ve işlerine düşkünlüdürler. Özet olarak, insan yaşamının tüm alanlarında dünyanın geri kalanını işgal eden teknikçi sistemin uzağında kalmayı başarmışlardır.

Hunzakut'lar iki katlı evlerde oturmaktadırlar. Kışın giriş katında, 21 Mart'tan itibaren bir balkonun da bulunduğu birinci kata taşınmaktadır. Yazın Hunzalılar avluda yaşarlar. İyi yalıtılmış bir kısmı hayvanlara barınak olan bu evler bit, pire, tahtakurusu gibi zararlı böceklerden arınmıştır. Her birinde erzak ve meyve ve sebzelerin muhafazası için bir tür ambar bulunmaktadır. Aileler

erzaklarının küçük bir bölümünü kış geçene kadar toplamları içerisinde yiyecek sıkıntısı çekecek olanlara verilmek üzere ihtiyat olarak saklamaktadırlar.

Tuvalet yapılan yerler tertemizdir. Buzullardan gelen içme suyu üstü kapalı sarnıçlarda muhafaza edilir.

Sosyal Hayat

Hunzalılar yüksek sanatsal nitelikte olan bazı festivallere sahiptirler Bu şöenler mevsimlerin döngüsünü izlemekte ve ekim ve çavdar hasatı zamanı gerçekleşmektedir.

Bunların ilki, 6 Şubat'ta yapılır: Eskiden Mir, toprak işleme sezonunu bir tarlaya üç karık kadar arpa tohumu saçarak başlatırdı.

Diğer çiftçiler bu arpa tohumlarından alıp kendi tohumlarıyla karıştırarak ekim yaparlardı. İnanışlarına göre bu tören toprağın verimini artırıyordu.

Sadece erkeklerin katıldığı kılıç oyunu renkli ve çok ilgi çekici bir gösteri olarak anlatılmaktadır.

Ancak günümüzde, İngiliz işgali altındayken öğrendikleri Polo oyunu en çarpıcı buluşmalara neden olmaktadır. Bu ülkede, polo'da kurallar en aza indirgenmiştir ve oyun kısa sürede topun unutulduğu, ikinci plana atıldığı bir ortaçağ savaşına dönüşmektedir.

At ve toz bulutu içerisinde biniciler sopalarını birer mızrak olarak kullanarak birbirine saldırmaktadır.

Fırsat buldukça geri dönüyor ve izleyicilerin etrafa savrulduğu kalabalığa doğru dörtlüye koşmaktadırlar. Terleyen atlar oyunun kahramanıdır ve sahanın bir ucundan diğerine koşmaktadırlar ve bunun öylesine bir tavırla yapmaktadırlar ki İngiliz polosu bunun yanında çocuklar için düzenlenen oyun gibi kalır.

Çalgıcılar, cırlak sesli flütler ve gümbür gümbür vuran davullarla kulağı tırmalayan bir patırtı koparmaktadırlar. Yaşlılara göre müzik, atların ilgisini ayakta tutmaya yöneliktir.

Maçın sonunda çalgıcılar polo sahasına çılgınca ezgiler çalarak hücum ederler, galip gelenler zil zurna sarhoş futbol taraftarları gibi çember oluşturup dans etmeye girişirler ve polisler kutlamaya katılımlarını ortaya koymak için kalabalığa deliler gibi saldırmaya başlarlar! Ve herkes kutlamayla meşgulken, tamamen unutulmuş muhteşem atlar, nalları üstünde, otlaklara doğru çıkan yollardan, çaktırmadan sahadan sıvışırlar.

Sonuç olarak

Hunzakut'lar, dostluğun da ötesinde kardeş olan Pakistan devletinde yaşayan Türkler'dir.

Esasen Pakistan'da "**Türk**" denilince, adeta karşısında saygı ile durulan bir varlık gelir.

Bu kardeş ülkedeki Türk izleri ele alındığında, onur ve gurur duyacağımız bir manzara ortaya çıkmaktadır.

Bunu da daha sonraki bir yazımızda ele alırız.

XVII. VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NDE İLİM HAYATI

*Mert Can Erdoğan**

XVII. Yüzyıl ve Katip Çelebi

XVI. yüzyılda, ilim öğretiminde ve ilmi eserlerin yazılışında görülen ağırlığın, **XVII.** Yüzyılın yarısında daha çok arttığını görüyoruz.

Gerçekten bu yılların yazmalarında, artık Avrupa'da beliren modern ilmi düşünüşün izlerini görürüz.

Daha önceki yüzyıllarda tabii ve fiziki ilimlerin öğretim yeri olan medreselerde birkaç ansiklopedik bilgin yetişmişti. Fakat XVII. Yüzyıldan bu yana, medreselerde yavaş yavaş akli ve müspet ilimler itibardan düşmüş ve dersler daha ziyade fıkıh alanı içine kapanmıştı. Matematik, astronomi, felsefe gibi dersler, her ne kadar, tamamıyla ortadan kalkmış değilse de, her halde ikinci planda kalmıştı.

Tıpta Larendeli Siyahi-zade Derviş adında bir zat, Mısır'da uzun zaman gezip incelemeler yaptıktan sonra ilaçların Türkçe, Arapça, Farsça, Rumca ve Berberice adlarını veren bir lügat kitabıyla "**Mecmuat-tü-tıb**" adlı manzum bir tıp kitabı yazmıştır.

Bu eserin ikinci adı da; "**Terceme-i Molla Siyahi müntehebat- ihtiyarat-i şifa derbeyan-ı ilm-i tıb**"dır. Eser mevsimlerin tıbbi etkileriyle başlar, Kan alma, hacamat, nabız ve idrar bahisleri iyice yazılmıştır. Sonra hastalıkları ve ilaçlarını tarif eder.

Yine bu devir hekimlerinden Zeynelabidin bin Halil tarafından, IV. Murat'a takdim edilmek üzere, "**Şifa-ül-fuad**" adında bir eser kaleme alınmıştır. Bu kitap daha ziyade yemek, içmek ve giymekte sağlık kurallarını anlatır.

Bu devrin en önemli tıbbi eseri, hiç şüphesiz, IV. Murad'ın başhekimi, Emir Çelebi tarafından yazılan "**Enmuzec-üt-tıb**" adlı kitaptır. Bu eserin birçok nüshaları İstanbul kütüphanelerinde bulunmaktadır.

Emir Çelebi Mısır'da öğrenimini tamamlamış, Kalavun-Mansuriye hastanesi hekimliğine atanmıştır. Daha önce yazdığı Neticet-üt-tıb'da söylediğine göre, İstanbul'da Unkapanı'nda bir hekim dükkânı açtığını bildiğimiz gibi, Kaptan Recep Paşa'ya mensup olup, tımar defterdarlığına ve nihayet padişahın hekimbaşılığına kadar yükseldiğini öğreniyoruz.

* Araştırma Görevlisi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.
historianturk@gmail.com

Nihayet, afyon kullandığı bahanesiyle ve düşmanlarının fitnelemesi üzerine, Nizip'te IV. Murad'ın zorla yedirdiği çok miktarda afyondan zehirlenerek, 1048 hicri yılında vefat etmiştir.

Bu devirde, dikkate değer tıbbi bir eser daha vardır ki, o da Şirvanlı Şemseddin İtaki adlı bir yazarın **“Teşrih-ül-ebdan ve terceman-ı kıbale-i feylesofan”** başlıklı kitabıdır. Bu eser, önsözünde yazılı olduğu gibi, Murat IV.'in sadrazamı Recep Paşa zamanında kaleme alınmış olmasına göre, tarihinin 1629-1631 yılları arası olması gerekir. Eser kısmen İbni Sina'nın Kanun'undan, İbn Nefis'in Şerh-i Teşrih-ül Kanun'undan çevirme ve oldukça güzel resimlerle süslüdür. Önsöz bitince, dört elemandan, mizaçlardan ve hıtlardan bahsettikten sonra, vücut organları üzerine genel bilgi verip, anatomiye geçerek, baştan itibaren beden bölgelerinin anatomisiyle uğraşır. Dölyatağının anatomisini yazarken, karşı sayfaya bir kadın resmi yaparak, dölyatağının yerini ve dölütün dölyatağında duruşunu göstermeyi ihmal etmemiştir.

Hatta bu bahsin arkasından embriologie'ye dair bir fasıl bile vardır.

Kalbin üç gözü olup bu organın asla hastalık kabul etmediğini ve “buraya maraz tari olursa helakin mukarrer” olduğunu söyler.

IV. Mehmet Zamanında, iki saray hekimi, padişahın emriyle, birer tıp kitabı yazmış ve bunlarda memleketimizde çıkan yeni hastalıkları tarif etmişlerdir. Bunlardan biri sarayın hekimlerinin başı Halepli Salih bin Nasrullah bin Sellum'un **“Gayet-ül beyan fi tedbir beden-il-insan”** başlığıyla, 1655'te padişaha takdim olunan eserdir ki, padişah bu eserden memnun olarak, yazara samur kürk giydirmiştir. Mehmet IV.'in yazdırdığı ikinci eser de saray hekimlerinden Hayati-zade Mustafa Feyzi'nin **“Resail-ül-müşfiye fi emraz-il-müşkile”** adlı beş risaleden meydana gelme- ki, buna Türkiye hekimleri arasında Hamse-i hayati adı verilmiştir. Türkçe bir kitaptır.

Bundan başka, Viyana kütüphanesinde Mecmuat-üs-sanayi namıyla çeviri bir esere rastlanır ki, Bitlis hanı Abdal Hanın emriyle, adı bilinmeyen bir zat tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir.

Bu kitabın Farsça bir nüshası British Museum'da bulunmaktadır; yazarı Hint-Türk imparatoru Evreng Zib'in zamanında yetiştirmiş Zeynelabidin adında bir zattır.

Eserde değerli taşların yapılması, birçok madenlerin eritilmesi, panzehirlerin hazırlanması, özellikle altının minyatürlerde kullanılmak üzere varak haline getirilmesi, fildişinin boyanması, kaş ve tırnak boyası, kılıç ve hançere su verme ve zehirli maddelerin bunların üzerine sürülmesi gibi bilgiler vardır.

Türkiye ilim tarihinde XVII. Yüzyılın ilk yarısı, bizim Katip Çelebi ile oldukça dikkate değer bir devir halini almıştır. Batıda “Keşf-üz-zünun” adlı meşhur bibliyografyasıyla, pek tanınmış olan, Katip Çelebi çoğunluk tarafından yüksek bir bibliyografya uzmanı ve her telden çalan bir yazar gibi sayıldığı halde, bazılarınca zamanın büyük bir bilgini gibi görülmüştür.

Katip Çelebinin müspet ilimler üzerine olan eserlerinden sırasıyla bahsetmeden önce, son eseri olan küçük **“Mizan-ül-hak”** risalesini kısaca anmak, onun müspet ilimler hakkındaki görüşlerini belirtmek bakımından, lazımdır.

Bu küçük eser, Avrupalı yazarlar tarafından gereği gibi incelenmiş değildir. Mizanül hak, müspet ilimler ve felsefenin bir savunması olduktan başka, yazarın bu ilimler ve bu ilimlerle dinin uzlaştırılması üzerindeki düşüncelerini bize bildirmesi bakımından önemlidir. Katip Çelebi bu dönemde, felsefe ve müspet ilimlerin medreselerden kaldırıldığını ve bunun büyük bir yanlış olduğunu vurgulamıştır.

Bu çok yazan ve her şeyden bahse kalkışan yazarın belki yirmiden fazla eseri varsa da, bunların

tarihe ve başka dallara ait olanları tabii bizi burada ilgilendirmez.

Biz, önce coğrafya ve kozmografyaya ait olan "**Cihannüma**" adlı baş eserinden bahsedeceğiz: Yazılmasına 1648 yılında başlanan Cihannüma'nın, genel coğrafya olacağı önsözde söylenmiş olmasına rağmen, ancak bir önsöz-girişle, Asya kıtasında, Türkiye'nin doğu sınırlarına kadar, olan memleketlerin nitelendirilmesidir; buna göre eksik kalmıştır.

İki defa, iki şekilde yazılan Cihannüma'nın birinci şeklini tamamıyla kapsayan nüshanın ortada mevcut olmadığını bütün oryantalistler söylemektedir.

Cihannüma yazmalarının çoğu, Katip Çelebinin vefatından sonra, o zamanlar artık moda olan coğrafyanın heveslileri tarafından oradan buradan kopya edilmiş, bazen eksikler ve bazen de ilavelerle dolu birtakım nüshalardır.

Katip Çelebi, Keşf-üz-zunun'da Cihannüma'nın iki bölümü bulunduğunu, birincisinin yalnız denizlerden, nehirlerden, adalardan ve ikinci bölümün de karalardan, alfabe sırasıyla, şehirlerden ve hicretin VII. Yüzyılından sonra keşfolunan memleketlerden bahsettiğini yazar.

Katip Çelebi Cihannüması'nda arzın yuvarlak olduğu hakkındaki bütün kanıtları, hatta bu hususta İmam Gazali'nin Tehafüt'ünden aldığı fıkralar üzerine, uzun uzadıya sayar; arzın yuvarlaklığının İslam diniyle asla çelişmeyeceğini ispata çalışır.

Bir de yazar, Doğu kaynaklarıyla Avrupa kaynaklarını karşılaştırmada, birincilerin yanlışlarını düzeltmeye heves etmiş, özellikle İslam yazarlarının, çoğu zaman resim ve haritayı bırakarak, kelimeler ve cümlelere rağbet etmesini, yanlışlıklara sebep olarak göstermiştir.

Başka bir bahiste, pusulayı tarif ettikten ve dünyanın büyük denizlerini anlattıktan, gelgit olayının eski bilgilere göre nedenlerini belirttikten sonra, eski zamanların deniz hayvanlarının kalıntıları bulunan taşların dağ tepelerinde bulunmasından dolayı, o zamanlar bugünkü karaların denizle örtülü olduğu düşüncesinin, Zekeriya el Razi'nin "**Mebahis-üş-şarkıye**"sine ve "**Tarih-i Hind-i garbi**" yazarına rağmen, kabul etmez.

Katip Çelebi'nin ikinci önemli coğrafya eseri, Levami-ün-nur fi zulumat-i Atlas minor adlı çevirisidir. İncelenen bu nüsha pek iyi yazılmış ve Latince dalar, mümkün olduğu kadar, doğru okunabilmek için hareketlenmiş ve hatta, Latin alfabesi sırasıyla, harf başları yerine Latin harfleri yazılmıştır.

Yazarın "**İlham-ül-mukaddes fi'l-feyz-il-akdes**" adlı eserine gelince, bunda Takiyeddin'in Sidret-ül-mümteha'sından alınan bazı astronomi bilgileri verildikten sonra, 90 derece kuzey enlemdaki memleketlerin hallerinden bahsedilmiş ve evvelce söylediğimiz gibi şeyhülislam Bahai Efendiye sorduğu üç sorunun cevabı ve meselelerin açıklanmasına girişilmiştir.

Bu eserin bir nüshası, Nuruosmaniye kütüphanesinde 4075 numaralı mecmua içindedir ki, bu mecmuada yine Katip Çelebi'nin "Düstur ül-amel fi islah-il-halel" adlı layihası da bulunmaktadır.

Katip Çelebinin "**Tuhfet-ül-kibar fi esfar-il-bihar**" adlı eseri, 1141'de İbrahim Müteferrika tarafından basılmıştır ki, bunda büyük deniz savaşlarının tarihinden bahsedildiği gibi, başta Venedik, Arnavutluk ve başka Avrupa kıyıları hakkında da coğrafi bilgiler verir.

Katip Çelebiden hemen 3 yıl sonra 1611'de doğmuş ve ondan 23 yıl sonra vefat etmiş olan Evliya Çelebiden bazen Tarih-seyyah adıyla anılan Seyahatname'sinin, Coğrafya ilmine olan ilişkisi dolayısıyla, kısaca bahsetmek lazımdır.

Evliya Çelebi Seyahatname'sinin ilk altı cildi İkdam matbaası ve öteki ciltleri de Türk Tarih Kurumu

tarafından yayınlanırken, yazarın hayatına dair bir satır bile ilave edilmiş değildir.

Evliya Çelebi'nin hakkında Fr. Taeschner'in dediği gibi **“Doğunun büyük coğrafyacısı”** unvanına, Katip Çelebinin yanında, asla layık değildir.

Tarihe dair verdiği bilgilerin, ne dereceye kadar, güvenilir olduğunu tarihçilerimiz meydana çıkaracaklardır.

Yazarın, okumaktan ziyade gördüklerini ve ağızdan işittiklerini yazmaya ve yazarken mübalağa etmeye, nadiren okuduğu eserlerden de hep efsaneleri nakletmeye düşkünlüğü olduğu muhakkaktır.

Coğrafyaya dair gördüğü biricik eserler Atlas minor çevirisiyle papa monta dediği bir düzlemküre haritasıdır. Tarihe dair ancak bir Latin tarihi, bir de Yunan tarihi'nden bahseder.

Seyahatname'nin iki cildi Hammer tarafından Narrative of Travels in Europe, Asia and Africa, by Evliya Efendi adıyla İngilizceye çevrilmiş olduğu gibi, Macaristan'a ait olan ciltler de Karacson tarafından Macarcaya çevrilmiştir.

Bu devirde Mehmed bin Ahmed bin İbrahim adında bir hekimin, Edirne ve İstanbul'da tahsil ettikten sonra Hindistan'a giderek, Hint-Türk imparatoru Şah-i Cihan'ın hususi hekimliğine geçtiğini ve oradan dönüşünde, **“Kamus-ül-etibba ve namus-ül-elibba”** adıyla büyük bir tıp lügatı yazdığını görüyoruz.

Sultan İbrahim zamanında dört defa hekimbaşılığa getirilen Sakızlı Ali Efendi-zade İsa Efendi'nin **“Deva-ül-emraz, Nizam-ül-edviye ve müfredat”** adlarıyla üç eseri vardır.

XVIII. Yüzyıl Ve Matbaa

Müspet ilimler alanında değilse bile, genel kültür alanında oldukça parlak bir devir yaşanmıştır.

III. Ahmet zamanında (1703-1730) sadrazamlığa gelen meşhur Damat İbrahim Paşa, barış içinde geçen devrinde bilgin ve aydınları himaye etmiş ve bu sayede kütüphanelerimizde bulunan kitapların sayısı bu sadrazam zamanında epeyce artmıştır.

Damat İbrahim Paşa, 25 kişilik bir komisyon kurarak Bedrettin Ayni'nin İkd-ül-cüman adındaki muazzam tarihiyle Handmir'in Habib-üs-siyer-i'nin ve başka bazı eserlerin Türkçeye çevrilmesini emretmiştir.

Süleymaniye Tıp medresesi müderrisliğinde de bulunan Ayaşlı Şaban Şifai adındaki zatın, doğum ve yeni doğan çocukların tedavi ve beslenmesine dair iki eseri vardır.

Bunlardan **“Tedbir-ül-mevlud”** adlı olan birincisi sadrazam Hüseyin Paşa ve reisülküttap Rami Efendiye ithaf edilmiş olup Zekeriya el Razi, İbn-i Sina ve Hacı Paşadan alınıp, açık Türkçeye, yazılmış bir derleme eseridir.

Bunda üreme, gebelik, yalancı gebelik, dölütün teşekkülü, gebeliğin süresi, gebelere ve yeni doğan çocuklara mahsus tedbirler, beşiğin ve sütün nitelikleri üzerine birçok bilgilerden sonra, meme hastalıklarından bahseder.

Bu yazardan sonra, yine Mustafa II. ve Ahmet III. Zamanlarında yaşayan ve Bursa'da vefat eden Ömer Şifai adında başka bir yazar-hekim vardır ki, takma adlarının birbirine benzemesine rağmen, bundan önceki hekimle hiçbir ilişiği yoktur.

Bu zat hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. **“Mürşid-ül-muhtar”** adlı eserinin önsözünde, kendisinin Sinoplu Şeyh Hasan adında birinin oğlu olup pek küçük yaşta anadan ve babadan yetim kaldığını, erginlik yaşına varınca Konya'ya giderek Mevlevi tarikatına girdiğini, oradan Kahire'ye gitmişse de Mısır'dan hoşlanmadığını ve yine Türkiye'ye döndüğünü, bu sırada Şeyh Hasan-ül Halveti'ye rast gelerek onun ısrarıyla, seyahatten vazgeçip kitap yazmaya başladığını yazıyor. Başlıca diğer eserleri; **“Minhac-üş Şifai”** ve **“Minhac-üş-Şifai fi tıbb-ı kimyai”**dir.

Ahmet III.'in zamanında hekimbaşılığa kadar yükselen Nuh bin Abdülmennan adında Girittli bir Rum vardır ki, Resmo'nun fethinden sonra Müslüman olmuş ve bize **“Akraba-din”** adıyla ilaçları anlatan, bir eser bırakmıştır.

Bu eser, kim olduğunu tespit edemediğimiz Melkios adında bir Yunanlının eserinden, önce Nuh Çelebinin oğlu Ömer tarafından, Türkçeye çevrilmeye başlanmışsa da bu gencin vefatından sonra babası tarafından tamamlanmıştır.

Bundan başka, hüküm dikkatle okunursa, XVIII. Yüzyıl başlarında, tıbbın genellikle, muntazam bir medrese veya hastane tahsiline bağlı olmadığı, tersine usta-çırak usulüyle ve dükkanlarda parasız çalışma yoluyla, öğrenildiği anlaşılıyor.

Ama, bu ustalar ve çıraklar arasında Arapçayı öğrenmiş olanlardan yetişmiş yazarlar ve çeviriciler hiç de az değildir.

Ömer Şifai bunlardan biridir.

Bursalı Ali Efendi de aynı sınıftan olsa gerektir.

Bu son zatın **“Bidaet-ül-mübtedi”** adlı bir bileşik ilaçlar kitabını biliyoruz.

İbrahim Müteferrika, 1726 tarihlerinde matbaacılığın gerekliliği, önemi ve faydası üzerine, Vesilet-üt-tabaa adıyla bir risale yazarak, Damat İbrahim Paşa'ya takdim ettiği gibi, Yirmi sekiz Çelebinin oğlu Sait Çelebiyle uyuştuktan sonra bir dilekçeyle, matbaa açmak ve bunun ruhsatı için şeyhülislam fetvasıyla birlikte padişah'tan da bir ferman istemiştir.

İbrahim Müteferrika'nın bu küçük risalesi, akla uygun, mantıklı ve özellikle gayet inandırıcı kanıtlarla yazılmıştır.

Risalede yazar, tarihte birkaç kere istila yüzünden birçok yazma kitapların nasıl mahvolduğunu ve sonraları doğru yazı yazacak hattatlar kalmadığından yazmaların çoğunun yanlışlarla yazacak hattatlar kalmadığından yazmaların çoğunun yanlışlarla dolu olduğunu, halbuki, basma usulü kabul edilirse, yazıların okunaklı ve yanlışsız olacağını, birçok güzel kitapların yayınlanacağını, kitapların başına ve sonuna mufassal fihristler konularak okuyanlar için kolaylık sağlanacağını ve kitaplar ucuzlayarak taşranın da bunlardan faydalanacağını, şehirlerdeyse büyük kütüphaneler kurulabileceğini, özellikle Osmanlı devletinin, cihatla İslam'ın şerefini artırdığı gibi, kitap yayınlama suretiyle İslam kültürüne hizmet edeceğini, halbuki Avrupalıların İslami kitapları birtakım yanlışlarla çoktan basmaya, ve bu suretle, Doğudan para çekmeye başladıklarını, eğer bizde matbaa kurulursa bu karın memlekette kalacağını ifade etmektedir.

İbrahim Müteferrika'nın bu teklifi uygun görülmüş ve matbaanın kurulmasına karar verilmiştir. İbrahim'in kendi evinde kurulmuş olan matbaada basılan kitapların listesi incelenirse, müspet ilimler alanında ancak 6 eserin bulunduğu görülür; ötekilerin çoğu tarihe ve lügate ait eserlerdir.

İbrahim Müteferrika'nın asıl kendi eserlerinden biri, bizi burada ilgilendirecek olan **“Füyuzat-ı mıknaşiye”** adlı eserdir ki, kendi matbaasında 1732 yılında basılmıştır.

Bu eserde pusulanın icadından ve bu aletin Çinlilerce, daha önceden bilindiğine dair olan hikayelerden bahsedildikten sonra mıknatısın özellikleri anlatılır.

İbrahim Müteferrika bahsini kapatmadan önce şunu söyleyelim ki, onun matbaasında ve bir süre tatile uğradıktan sonra yeniden açılan aynı matbaayla Üsküdar matbaasında, 1830 yılına kadar, basılan eserlerin sayısı ancak 97 olup bunların bir listesi Hammer'ın tarihinde bulunmaktadır.

XVIII. Yüzyıl Sonu - Matematik ve Tıp

Bundan önceki bölümde gördüğümüz gibi, III. Ahmet'in barış ve sükun tarafı aynı zamanda, ilim ve kültür koruyucusu sadrazamı ve damadı İbrahim Paşa zamanında yüz kadar şair ve yazar yetişmiş, bir çeviri heyeti kurulmuş, matbaa açılmış ve Batının, hiç olmazsa, yüzyıl önceki ilmiyle temas hasıl olmaya başlamıştı.

Yine bu zatin zamanında, 1716 yılında, Rochefort adında bir Fransız subayı, "**Babiali hizmetinde bir ecnebi askeri mühendisler kıtası teşkiline**" dair on sayfalık bir rapor takdim etmiştir.

Ahmet III.'in halefi Mahmut I. zamanında, başka bir Fransız subayı Ahmet Boneval Paşa adıyla, Müslüman olarak, devlet hizmetine girmiştir.

Öte yandan, Türk kaynaklarına göre 1734 yılında Üsküdar'da Hendesehane adıyla bir matematik okulu açılmış olduğunu biliyoruz.

Bu sırada yazılan eserlerden biri de, "**İlm-i kıyas-ı müsellesat**" adlı olup, Paris'te Bibliotheque Nationale'de Türkçe yazmalar kataloğunda suppl. 227 numarada kayıtlıdır.

Adı bilinmeyen yazarına göre, eser, Alain Manson adlı bir zatin Louis XV.'ye takdim ettiği Fransızca üç ciltlik bir eserden ve Latince Scotti'nin Cursus Mathematicus ve Palermo'lu bir rahibin eserinden faydalanarak, yazılmış, fakat sonunda, medreselerin o zamana kadar en önemli aritmetik kitabı olan Risale-i behaiye ve onun açıklamalarından da aktarmalar yapılmak unutulmamıştır.

Bu modernleşme hareketleri sırasında eski usulde ansiklopedik bir kitap, belki de bu cins eserlerin son turfandası olmak üzere, yayınlanmıştı: Siirt'te Tellu köyünde oturan Erzurumlu İbrahim Hakkı adındaki meşhur Nakşi-i Kadiri şeyhinin 1170 yılında, oğlu adına kaleme aldığı Marifetname.

Mısır'da, Bulak matbaasından önce 1251'de ve ikinci defa 1280 yılında basılan bu eseri, yazar, oğlu Ahmet Naimi için yazarak, bir önsözle üç fen, bir sonsöze bölmüş ve her fenni bölümlere, bölümleri fasıllara, fasılları da nevilere ayırmıştır.

Dinine ve tarikatına sadık olan bu kişi müspet ilimlere karşı pek huzursuzdur.

Yazarın 564 sayfa tutan bu eserinden başka daha birçok eserleri vardır. Bunlardan bizi burada ilgilendiren "**Amal-i felekiye bi'l-rub'il-müceyyibe ve İstihrac-ı amal-i felekiye**" adlı, astronomiye dair iki eserdir; bunlar da öteki oğlu İsmail Fehim'e ithaf olunmuştur.

Gerçekten bu İsmail Fehim, astronomiye meraklı olacak ki, kendisi de, "**Miyar-ül-evkat**" adlı takvim usulüne ve yıl başlarını tayin ve ay yıllarını güneş yıllarına çevirme usullerini gösterir bir küçük risale yazmıştır.

Astronomi kitaplarından bahsederken, büyük tıbbi eserini biraz aşağıda uzun uzadıya anlatacağımız Abbas Vesim'in, bu devre ait "**Nehc-ül-buluğ fi şerh-i zic-i Uluğ**" adlı eserinden kısaca bahsetmek uygun olur.

Bu kitap, hicri 1158 yılında kaleme alınmış olup İstanbul'un ünlü bir hekimi olan yazar, Ahmed Mısri adında birinden astronomi tahsil ettiğini ve ihtiyarlayıp sıhhati bozulduktan sonra bu açıklamayı yazmaya kalkıştığını söyler.

Eser, metin, satır satır alınarak çevrilmiş ve açıklanmış olması bakımından faydalıysa da bu hekim-müneccim, Mirim Çelebi şerhinden faydalanarak ilaveler yapmaya da heves etmiştir.

Bu devirde tıpta iki önemli eserden bahsetmeden önce, yazarını bilinmeyen, "Feraid-ül-müfredat" adlı bir eseri, bir kelimeyle zikretmek lazımdır. Kitabın yazılış tarihi, "Ecnas-i Feraid-ül-müfredat" terkinin gösterdiği 1166 senesidir. Bu eser tıptan fazla güzel bir botanik ve zooloji lügatıdır.

Yine bu devirde, tıpta yüksek bir mevki ve rağbet kazanmış bir simaya rastlıyoruz; adı, biraz önce bir astronomi kitabı dolayısıyla geçen bu zat, Sultanselim civarında bir hekim dükkanı açmış olan Abbas Vesim bin Abdürrahman'dır ki, zamanında kendisine Kambur Vesim diye bir lakap verilmişti.

O zamanın, saray hekimlerinden Bursalı Ali ile Bursalı Ömer Şifai'den tıp, adı yukarıda geçen Yanyalı Esat Efendiden felsefe tahsil ettiğini ve sonra da Ahmet Mısriden astronomi okuduğunu eserlerinde söylemektedir.

Şiir söylemeye de heves eden bu hekimin bir de divanı olduğunu şeyhülislam Arif Hikmet Bey, Keşf-üz-zünun'a yazdığı zeyilde bize bildiriyor. İşte bu zatın, XVIII. Yüzyıl Türkiye tıp alanında hayli şöhret kazanmış olan "**Düstur-ül-Vesim fi tıbb-ül-cedid ve'l-kadim**" adlı büyük kitabı da vardır.

Yine bu devirde İranlı Mehmed Mümin Hüseyin'in "**Tuhfet-ül-müminin**" adlı eseri, Ahmet Sani adında bir zat tarafından sadrazam Ali Paşa için, "**Gunyet-ül-muhasilin**" adıyla, Türkçeye çevrilmiştir. Basit ve bileşik ilaçlardan bahseden bu eserin aslını Ali Paşanın İran seferinden getirmiş olduğunu önsözde okuyoruz.

Askeri fenlerin yardımcısı olmak üzere, matematik için Mustafa III. Devrinde (1757-1774) özel bir ilginin belirmeye başladığını ve bu arada astronomiye karşı da bir heves uyandığını görüyoruz.

Mustafa III., Avrupa astronomisine dair en yeni ve mükemmel kitapları ilimler Akademisinden istemiştir.

Mustafa III. Zamanında, Fransa'nın İstanbul elçisi De Vergennes'in damadı Macar soylularından Baron de Tott adında birinin, topçu öğretmen subay sıfatıyla, devlet hizmetine girdiğini görüyoruz.

Kaynarca anlaşmasıyla başlayan Abdülhamit I.(1774-1789) derinde ilk göze çarpan yenileşme hareketi, biraz önce bahsettiğimiz okulun (Hendeshane), "**Mühendishane-i bahri hümayun**" adıyla, yeniden düzenlenmiştir.(1784)

Eski usul matematikçilerinin sonu olan Gelenbevi İsmail Efendi'nin bu okulda hocalık ettiğini de kesin olarak biliyoruz. İsmail Efendinin (1730-1791), hayatının sonuna doğru yazdığı "**Hisab-ül küsur**" kitabıyla matematikteki kudret ve şöhretini ispat etmiştir.

Gelenbevi'nin bir de logaritma üzerine, 1203'te kaleme aldığı "**Şer-i cedavil-ül-ensab**" adlı bir eseri vardır ki, bu eser dolayısıyla, İsmail Efendi, Cevdet Tarihi'nin dediğine göre, logaritmayı yeniden icat etmiş gibi görünmektedir.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI E-KOOPERATİF UYGULAMASI

*Hasan YAYLI**

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmelerin kamu yönetimi üzerindeki en önemli etkisi, kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal iş süreçlerinin elektronik ortama aktarılarak internet ortamı üzerinden bazı kamu hizmetlerinin sunulması şeklinde ortaya çıkmıştır.

Kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulmasına imkan veren ve e-devlet olarak isimlendirilen bu durum cep telefonunun yaygınlaşması ile mobil uygulamaları da kapsayacak şekilde genişlemiş ve gerek e-devlet ve gerekse m-devlet uygulamalarını da kapsayacak şekilde dijital kamu yönetimi adını almıştır.

Bu çerçevede kamu yönetiminin dijitalleşmesi herşeyden önce bir takım kamu hizmetlerinin doğrudan internet üzerinden sunulması şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bu durum bir yandan kamu hizmetlerine erişimi kolaylaştırdığı gibi diğer taraftan da kamu yönetiminin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini de yaygınlaştırmıştır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı ve yönetim yaklaşımının temel ilkelerinden olan saydam, hesap verebilir ve şeffaf bir kamu yönetiminin oluşturulmasında dijital altyapının kamu yönetiminde kullanılmasının yaygınlaştırılması son derece önemlidir.

Türkiye’de bir dönem konut üretimi içindeki payı toplam üretimin üçte birine ulaşan konut yapı kooperatifleri zaman içinde konut üretimi içindeki payını önemli oranda kaybetmiştir.

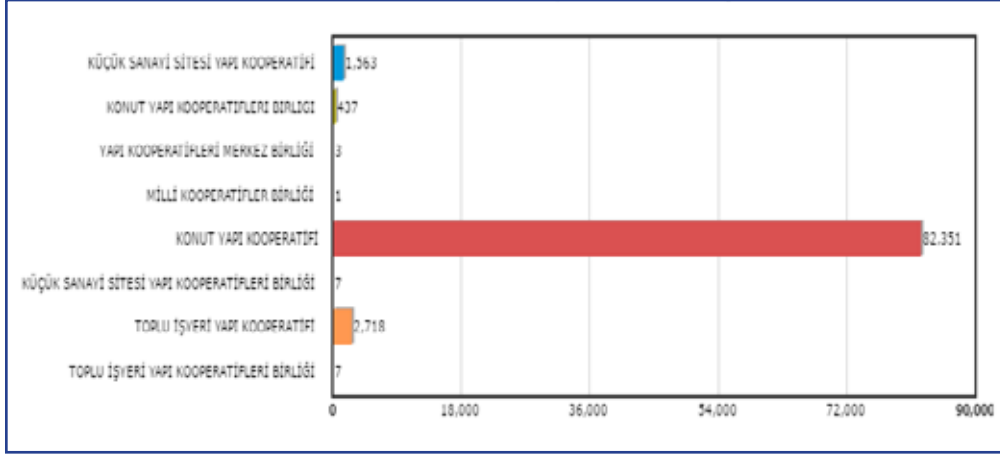
Bu sonuçta devletin konut finansmanında bir aracı olarak bir dönem konut kooperatiflerini tercih etme politikasından vazgeçmiş olmasının payı büyüktür.

Artık devlet ve özel sektör konut finansmanında konut kooperatiflerini bir paydaş olarak önceleyen bir politika tercihinde bulunmuyor.

Konut kooperatifleri Türkiye’de 2985 sayılı kanun döneminde konut politikasının en önemli paydaşı olarak işlev görmüştür.

Bu dönemde son derece başarılı kooperatif hikayeleri ortaya çıktığı gibi bir çok başarısız kooperatif hikayesine de Türk toplumu bu dönemde tanıklık etti.

* Doç.Dr. Kırıkkale Üni. İİBF SBKY Öğretim Üyesi, hyayli@kku.edu.tr

Kaynak: <http://yapikooperatifportal.csb.gov.tr/Home/istatistik>

Hatta bu dönemde ortaya çıkan başarısızlık hikayelerinden etkilenmeyen neredeyse bir vatandaşımız yoktu demek yanlış olmayacaktır.

Müteahhidi kağan, başlayan ancak birtürlü bitirilemeyen kooperatif konut hikayelerinden hareketle Türkiye'de konut yapı kooperatifçiliğinin parlak bir sicilden söz etmek mümkün değildir.

Türkiye'de konut yapı kooperatifleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığının denetiminde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Konut yapı kooperatifleri ile ilgili bu yetkisine dayanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yapı kooperatiflerine ait bilgilerin elektronik ortama aktarılması ile ortaklarının elektronik ortamda kaydedilmesi ve izlenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenleyen bir genelgeyi "**Yapı Kooperatiflerine Ait Bilgilerin Elektronik Ortamda Kaydına Dair Tebliğ**" adıyla 17/11/2016 tarihli 29891 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesini sağlamıştır.

Bakanlık bu tebliğ sayesinde yapı kooperatiflerine ait bilgilerin elektronik ortama aktarılmasıyla bu sayede yapı kooperatiflerinin etkin izlenmesini amaçlamaktadır.

Oluşturulacak veri tabanı sayesinde bir yandan kamu otoritesi için denetim kolaylaşacak diğer yandan da kooperatif ortakları sisteme üye olarak ortak oldukları kooperatifin mali durumunu ve gayrimenkul hareketlerini takip edebileceklerdir.

Bu sayede daha önceleri genel kuruldan genel kurula kooperatif mali durumu hakkında bilgi sahibi olabilen kooperatif ortağı anlık olarak kooperatifi üzerinde denetim imkanına sahip olacaktır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca göre adı geçen tebliğin Resmi gazetede yayınlanmasının üzerinden altı ay geçmiş olmasına rağmen kooperatiflerin değişir ortaklı ve değişir sermayeli yapıları gereği e-kooperatif yapı kooperatifleri sisteminde "**Ortaklar Cetveli**", "**Gayrimenkul**" ve "**Mali Durum**" sekmelerinde yer alan bilgilerin girişi ve güncellenmesi yetkisi ve sorumluluğu kooperatif ve üst kuruluşların yönetim kurulu üyelerine verilmekle birlikte, söz konusu bilgilerin çoğunlukla sisteme girilmediği veya güncel durumu yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Tebliğ ile sistemde yer alan bilgilerin sağlıklı, güvenilir ve güncel olması ve maksimum faydanın sağlanacağı bir kooperatif veri tabanı oluşturulması açısından yönetim kurulu üyelerinin, kooperatif

ortaklarının kimlik bilgilerini (*adı, soyadı ve T.C. kimlik numarası*) ve kooperatifin üzerine kayıtlı taşınmaz bulunması halinde taşınmaza ilişkin tapu bilgilerini, kooperatifin defter ve belgelerine uygun olarak güncel şekilde sisteme aktarmakla yükümlü oldukları ve sisteme veri girilmesi ile girilen bilgilerin doğruluğu ve güncelliğine dair her türlü sorumluluğun kooperatif yönetim kuruluna ait olduğu hüküm altına alınmıştır.

Sistemin kooperatif ortakları tarafından kullanılması ile yöneticilerin sisteme veri girişlerini ne şekilde yapacaklarına yönelik **“e-kooperatif Uygulaması Yönetici ve Ortak Rehberleri”** hazırlanmış ve sisteminin “Vatandaş Bilgilendirme Portalı” nda yayınlanmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı E-Kooperatif Uygulaması yukarıda kısaca özetlediğimiz sürecin bir sonucu olarak geliştirilmiş bir uygulama olup kooperatif yöneticileri açısından bir takım yükümlülükler de içeren bir uygulamadır.

Zira kooperatife ait üç alt başlıkta yer alan bilgilerin bu otomasyon sistemine girilmesi sorumluluğu kooperatif yöneticilerine aittir.

Sistemin yararlarını, yöneticilerin sorumluluklarını ve ortakların sistemi nasıl kullanacağını bir başka yazımıza bırakarak bir konunun altını özellikle çizmek istiyorum.

Yapı kooperatiflerinin izlenmesi ve verilerinin otomasyon sistemine girilmesi amacını taşıyan bu uygulamanın desteklenmesi gerektiği açıktır.

Bu bağlamda ortak olduğumuz yapı kooperatiflerine bu konuda baskı yaparak bir an önce sisteme veri girişlerinin tamamlanmasını sağlamamız, gerek sistemin iyi işlemesi ve gerekse sistemden beklenen faydanın sağlanması açısından önemlidir.

Bakanlığın geliştirdiği bu uygulamanın diğer kooperatif sektörlerinde de yaygınlaştırılmasının Türk kooperatifçilik sektörü açısından son derece yararlı olacağına kuşku yoktur.